

**Asociace učitelů dějepisu
České republiky, z.s.**
History Teachers' Association
of the Czech Republic

INFORMAČNÍ LIST č. 49

PODZIM 2019

**... kdy jsme si připomněli 30 let
od tzv. sametové revoluce ...**

**PRO ČLENY ASUD – UČITELE DĚJEPISU
VŠEOBECNĚ VZDĚLÁVACÍCH A ODBORNÝCH ŠKOL**

Informační listy číslo 49 za druhé pololetí roku 2019 vyšly v rámci Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2018, č.j. MSMT-35321/2018-3 na rok 2019 pod evidenčním číslem 35321/2018.

OBSAH

Co se stalo aneb naše 2. pololetí roku 2019	1
Slovo úvodem	2
K některým činnostem podrobněji	3
XLVI. vzdělávací seminář	
K některým dalším činnostem podrobněji	5
Navrácení identity	
Exkurze Krušnohoří - Ergebirge	
Balance – inspirace – perspektivy	
XXVIII. ročník dějepisné soutěže studentů gymnázií ČR a SR	
Seminář Mezinárodní den připomínky a důstojnosti obětí zločinu genocidy	
Agora	13
Konference: Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+	
30 let proměny	
Debata pro loutky o sedmi jednáních	
Zahraniční spolupráce	18
Seminář „Kam vede extremismus a nacionalismus“	
Česko – běloruský projekt AMO – Bělorusko 2019	
Česko – běloruský projekt AMO – Workshop Doma a jinde	
Nápady z hodin	29
Příspěvek k českému nacionalismu	
Poslední svědci	
Listopad 1989	
Vzpomínáme	38
Hodně smutné loučení	

CO SE STALO

Náš půlrok – od září do prosince 2019

ještě srpen – 27. srpna připravilo Uměleckoprůmyslové muzeum seminář pro učitele k výstavě *Navrácení identity*.

září – 30. září–2. října proběhla exkurze Krušnohořím FF UJEP.

říjen – 5. října proběhla 37. jednodenní exkurze ASUD po Táborsku - 9. října účast zástupce ASUD na mezinárodní konferenci k problematice holocaustu v Minsku – 15. října účast na mezinárodní konferenci *Balance – inspirace – perspektivy* – ASUD podpořila projekt České

Magdalena Slezáková promítla i několik svých fotografií z míst, která navštívila.

*země a střední Evropa v době lucemburské - historie, umění, kulturní identita, projekt se týká vytvoření portálu o Lucemburcích – ASUD podpořila projekt Centra Medievistických studií s názvem *Historické prameny na dosah*, projekt se týká digitalizace pramenů – účast M. Kalčíkové na semináři EUTIS – začal 11. ročník *Příběhů bezpráví*.*

listopad – 7. listopadu Strategie 2030+ – 21. listopadu proběhl v Chebu tradiční XXVIII. ročník dějepisné soutěže pro české a slovenské středoškoláky - 23. listopadu proběhl XLVI. vzdělávací seminář ASUD - 13. listopadu proběhla na ČT24 krátká debata o výuce dějepisu <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10997918455-mimoradne-porady-ct24/219411034000101-30-let-svobody-promeny-spolecnosti/>.

prosinec – 9. prosince jsme se účastnili semináře na Mezinárodní den připomínky a důstojnosti obětí zločinu genocidy.

SLOVO ÚVODEM

Na titulní straně můžete spatřit Karla Gotta s Karlem Krylem, jak spolu zpívají československou (tehdy ještě československou) hymnu na Václavském náměstí v listopadu 1989. Pevně doufám, že si položíte otázku, proč jsem vybral na titulní stránku zrovna tuto fotografii? Jen tak mimochodem pořízenou z *youtube*, kde se nachází několik videí ze zmínované akce. Věřím, že někoho napadne spojení s výročním pádu režimu, které jsme ve velkém (myšleno jako celá společnost) slavili. Návrat Karla Kryla se stal symbolem pádu režimu. Když už je na Václaváku Kryl, tak je to jasné! Komunistický režim padl! I když sám Kryl se údajně později vyjádřil, že tohoto setkání a zpívání se jmenovcem Gottem lituje.

Ale možná někoho napadne, že jsem fotku vybral kvůli Karlu Gottovi. Zlatý slavík přeci na podzim roku 2019 zemřel. A pokud se na některých školách vyvěšovaly černé prapory na znamení smutku, proč bychom si jeho život a dílo neměli připomenout i my, učitelé dějepisu? Bezesporu se stal historickou osobností! Vzpomínám, jak v 80. letech koloval mezi lidem vtip. Až umře prezident Husák, co bude jednou v encyklopedii u jeho jména uvedeno? Bezvýznamný státník z doby Karla Gotta.

No prosím! A na rozdíl od Gustáva Husáka se v případě Karla Gotta hovořilo o státním pohřbu. Jak lidové vtipy někdy přerostou v realitu...

Vraťme se však zpět k připomínce listopadových událostí roku 1989. Překvapilo mne, jak jsem na několika fórech a z úst několika odborníků slyšel rozhořčená slova, že není možné nad listopadovými událostmi spekulovat a je naprosto nevhodné hovořit o nějaké vyšší moci, ba dokonce je nemístné vyslovovat konspirační teorie o vlivu KGB.

Opravdu? Znovu jsem si před výročí listopadových událostí přečetl knihu Václava Bartušky *Polojasno*.

Proč byl ve štábu, kde se sbíhaly všechny informace přítomen Genadij Petrovič Teslenko, důstojník ministerstva vnitra SSSR? Je to náhoda? Opravdu chtěl sledovat průběh pokojné demonstrace, když v tu chvíli nic nemohl vidět? Je opravdu náhoda, že náčelník druhé správy KGB a náměstek předsedy KGB generál Viktor Fjodorovič Gruško přiletěl do Prahy v úterý 14. listopadu, v pátek 17. listopadu pozval na večeři českou delegaci, v níž byl přítomen mj. náměstek federálního ministerstva vnitra generálporučík Alojz Lorenc a v sobotu 18. listopadu dopoledne odletěl zpět do SSSR?

Ne není! Celá listopadová událost proběhla v režii KGB. A naše BIS se mýlí, ne, výuka dějin na českých školách není poznamenána sovětskou interpretací. Je to horší, my žijeme přítomnost, která je výsledkem sovětské manipulace dějinami!!!

Pojďme se na věc podívat trochu jinak. Jaká role byla Karla Gotta? Michalové Kocáb a Horáček (viz jejich kniha vzpomínek *Jak pukaly ledy*) mi odpustí, oni nebyli tím pravým mostem (i Mostem), kdo umožnil rozhovor mezi disentem a komunistickými mocipány, tím skutečným mostem byl Karel Gott, to byla ta správně nazvaná šedá zóna, která měla oba póly společnosti propojit. Jenže ne na našem malém Československém pískovišti. Ale mezi Západem a Východem, neboli mezi Spolkovou republikou (zastupující státy Evropského společenství a NATO) a Sovětským svazem! Kdo jiný než Gott a včelka Mája se pohybovali mezi oběma vojensko-mocenskými bloky!? To on všechno domluvil!

A jaká role byla Karla Kryla? Ten se díky tomu, že se do revoluce pohyboval ve Spolkové republice Německo, o všem dozvěděl. Proto se vyjádřil tak, jak jsem zmínil. Začal všeho litovat, protože prokoukl pravdu. Pozdě. Ale přesto... A také proto byl zlikvidován!

Jak je to jednoduché. A přitom komplikované...

Do nového roku Vám přeji co nejvíce veselých, zábavných a poučných hodin dějepisu.

Pavel Martinovský

K NĚKTERÝM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

XLVI. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ ASUD

sobota 23. listopadu 2019

Vzhledem k velké vytíženosti pracovními povinnostmi členů výboru a přípravě metodického sborníku, jsme původně nezamýšleli podzimní seminář svolat. Na konec rozhodla šťastná náhoda. Využili jsme nabídky slovenského didaktika Doc. PaedDr. Viliama Krato-

chvíla, PhD., jenž ve školním roce 2019/2020 učí na ústecké filozofické fakultě, že pro členy ASUD uspořádá seminář o svých nových metodách. Měl na mysli *metaforu stromu*.

Z tohoto důvodu se účastníci semináře na konec sešli v běžné třídě ZŠ Vratislavova, kde si s V. Kratochvílem prožili nečekané 4 hodiny plné myšlenek, jimiž obohatili svůj přístup k výuce.

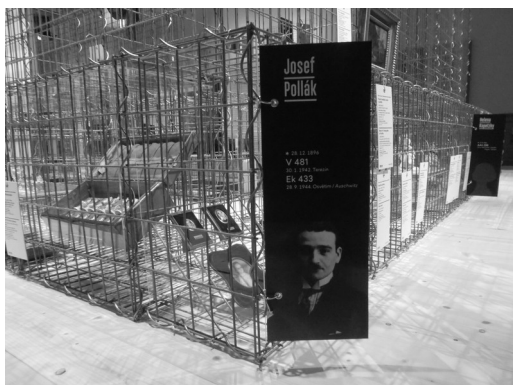
Abychom naplnili i tradiční složku odborných přednášek, pozvali jsme Magdalenu Slezákovou.

Magdalena Slezáková vedla jako autorka a redaktorka rubriku *Svět* na serveru *Lidovky.cz*, po té působila v Českém rozhlasu jako zahraniční reportérka serveru *rozhlas.cz*. V zahraničních reportážích se věnuje Dálnému východu a prostoru bývalé Jugoslávie. Právě s ohledem na zkušenosti z Balkánu jsme současnou redaktorku deníku *N* pozvali na seminář.

Na balkánském konfliktu ukázala, že nešlo o „tradiční válku“ určitého typu lidí proti jinému typu lidí, nebo národu proti jinému národu. V případě balkánského konfliktu určitá skupina lidí zneužila jinou skupinu. Máme důkazy, že vojáci odmítali bojovat, probíhaly stávky v kasárnách. Ze srbské strany máme doloženo, že válku si přálo jen 13% vojáků. Určitá skupina jich právě z tohoto důvodu uteklo do zahraničí. Na stranu druhou třeba jugoslávská armáda brala do svých řad vězně.

Chorvaté válce říkají *Vlastenecká*, neboť se ubránili. Tak se o ní i učí. Žáci 8. a 9. tříd povinně jezdí do Vukovaru, do města Hrdiny, které sice padlo, ale stalo se symbolem obětí.

Vukovar, město na soutoku Dunaje a řeky Vuk. Bitva o Vukovar probíhala od září do listopadu 1991. Město bylo ostřelováno a na konec padlo. V nemocnici zůstalo cca 450

Chorvatů, zraněných a nemocných. Personál byl srbský i chorvatský. Mezi oběma stranami byla dojednána evakuace, avšak před mostem u řeky Vuk byly autobusy červeného kříže zastaveny a 260 lidí bylo postranními cestami odvedeno na cca 10 km vzdálenou prasečí farmu Ovčara.

Cca 260 lidí muselo proběhnout kordonem, byli bití, týráni. 60 jich zemřelo na místě. Jejich těla se nenašla, neboť byla vhozena do Dunaje. Zbýlých 200 lidí bylo po 20 valníkem odváženo přes kukuřičné pole do míst, kde se pohřbívala uhynulá prasata. Zde byly bagrem (který v místech masakru dodnes stojí) vyhlouben jámy, do kterých byli postřeleni. Po roce 1996 se začalo s vyšetřování.

Masakr přežil Zdenko Novak, chorvatský Čech. Magda Slezáková o něm v novinách napsala: *Zdenko Novak běží sychravou listopadovou nocí. Lapá po dechu a nevidí si pod nohy, ale ví, že se za žádnou cenu nesmí zastavit, že musí utéct světlům traktoru, co si kousek od něj razí cestu tmou. Běží, ačkoli ho všechno bolí, ačkoli na něm zasychá krev a pot mu do očí žene špínu. Běží kukuřičným polem, pořád dál, zakopává o suché pahýly, a když se ozvou výstřely, cukne sebou. Ale nezastaví se. Běží. A jako jediný přežije.*

<https://denikn.cz/236662/noc-kdy-zabijeli-jmenem-naroda-obet-vukovaru-a-muka-na-praseci-farme-ovcara/>

Dnes žije ve Vukovaru cca 30% Srbů. Ve školách se děti učí samostatně, ale po škole si spolu hrají.

Druhým tématem byla Srebrenica. Pokud mluvíme o Srebrenici, musíme mluvit o Ratku Mladićovi. Podle jedněch je to hrdina, podle druhých válečný zločinec. Zároveň musíme mluvit o nizozemských vojácích v modrých přilbách UN, dodnes se prý někteří děsí, že masakru nemohli zabránit.

Autorka se setkala s paní ředitelkou školy, která ve Srebrenici učila. Bosňáčka a muslimka v jedné osobě vyprávěla, jak do města začali jezdit „víkendoví vojáci“. Tak jim říkali, protože během víkendů přijeli ozbrojeni autobusem, ale odjížděli v kradených autech. Byli to většinou Srbové. Postupně bylo město izolováno od okolního světa. Přestaly fungovat telefonní linky. Mizeli lidé. Úředníci byli vyzváni, aby odevzdali seznam obyvatel s uvedenou národností. Pozvali ji na úřad, aby podepsala vstup do bosňácké nacionální strany. Odmítla. Přestala být ředitelkou.

1. května roku 1992. V noci přišli vojáci a říkali lidem, že musí rychle odejít. Manžel paní učitelky měl štěstí, odvezl ho kamarád Srb. Ostatní muži tolik štěstí neměli. Byli postřeleni v tělocvičně. Ženy a děti byly odvezeny do Tuzly, kde dodnes paní učitelka žije.

Bosna je dodnes rozdělena, nemají prezidenta, ale 3 zástupce: Bosňáka, Chorvata a Srba a 260 ministrů. Země je rozdělena na kantony, na školách dochází k separaci, například pod jednou střechou, v jedné budově jsou dvě národnostně odlišné školy.

O problematice balkánských válek hovoří knihy *Sarajevská princezna* od Edo Jaganjace, nebo *Sarajevský cellista* od Stevena Gallowaye. Magdalena Slezáková doporučila také film *Proces s Ratko Mladićem* od Henryho Singera a Roba Millera.

Po přestávce rozdál Viliam Kratochvíl pracovní listy. Na titulní straně byl vyobrazen strom jako metafora. *Život se dá vyjádřit soustředěnými metaforami*, začal kolega

Kratochvíl citací jednoho maďarských spisovatelů. A pak jsme se podívali na strom. O stromě jako o metafoře hovořil i Jan Amos Komenský. Více však neprozradím. Nebylo by to fér. Je to Viliamova metoda. Jen dodám pár vět, když se mne ptala kolegyně, jež se nemohla semináře účastnit, jaké to bylo, odpověděl jsem: *Strom je plný metafor. Co se týče dějepisu, tak trochu otáčí logiku výuky, ale dá se to uplatnit i v zeměpisu, přírodopisu, možná i v češtině. Pro nás bylo nejdůležitější, že jsme najednou začali přemýšlet jinak a od té doby si s kolegou sdělujeme nové nápady, jak žákům méně podsouvat hotové informace, ale jak je z nich dostávat. Musí se ale uvažovat v dimenzích: nejsem ve škole proto, abych děti zasypal sumou dat a údajů, ale abych s dětmi něco prožil, něco vytvořil.*

Chceme zároveň poděkovat oběma přednášejícím, kteří se rozhodli, že pro vyučující a členy ASUD vystoupí zdarma, bez nároku na honorář.

K NĚKTERÝM DALŠÍM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

NAVRÁCENÍ IDENTITY

Uměleckoprůmyslové muzeum Praha – srpen 2019

Zhruba měsíc před ukončením výstavy, jež trvala od 20. června do 22. září 2019, dostali vyučující dějepisu pozvánku do Uměleckoprůmyslového muzea (dále u(p)m) na prohlídku s lektory.

Výstava sama přinesla zajímavý náhled na zabavený majetek. Již sama expozice, během které byly využity tzv. gabiony, jinak klece, které se plní kamením a tvoří jednak dekorativní, jednak ochranný prvek např. na zahradách. Zabavené předměty byly buď do malých gabionů vloženy, nebo na nich visely. Ke každému vystavenému předmětu přiřadili autoři velký štítek s informací nejen o daném předmětu, ale také o jeho majiteli, často s fotografií majitele. Návštěvník se dostal do jakési obsáhlé rodinné kroniky, kterou tvořily jen tradiční fotografie, ale také rodinné artefakty. Nástěnné panely předávaly návštěvníkům slušné množství informací, i když mi tam chyběl souhrnný přehled, co vše *Treuhandstelle* sesbírala. Tuto informaci jsem našla na stránkách <https://www.fronta.cz/kalendar/zalozena-tzv-treuhandstelle-pro-spravu-zidovskeho-majetku>. Zajímavý byl i osud některých předmětů, kde se v u(p)m vzaly: některé sem daly sami Němci (například fragment sbírky míšeňského porcelánu Viktora Kahlera), některé předměty sem včas donesli sami židovští majitelé (např. Josef Pollák v roce 1939).

Na výstavě byl v samostatném uzavřeném prostoru promítán film *A pátý jezdec je Strach* režiséra Zbyňka Bryncha.

Dovolím si i pár slov ke dvěma mladým průvodcům večerem. Pokud někdo chce oslovit vyučující, asi by neměl číst více jak dvě třetiny textu z papíru. A hovořit o sbírkách zabaveného majetku, které jsou například dodnes na Sychrově (<http://www.cdmp.cz/zidovsky-majetek-ulozeny-na-zamku-sychrov/>) a přitom tvrdit: „Já jsem tam nebyla,“ mi už přijde skoro jako průšvih. Škoda, protože výstava se opravdu povedla!

Alice Kordíková

EXKURZE KRUŠNOHOŘÍ/ ERZGEBIRGE

30. září – 2. října 2019

Od od roku roku 2019 máme další zápis v seznamu památek UNESCO! Proto na víkend 30. září – 2. října 2019 připravil členům ASUD důvěrně známý organizátor Mgr. Josef Márc z Katedry historie Filozofické fakulty UJEP v Ústí nad Labem exkurzi po památkách v oblasti Krupka, Jáchymov, Marienberg, Seifen, Přebuz, Rudá věž smrti v Ostrově. Exkurzi pomáhali připravit pracovníci a sponzoři z Ústeckého kraje, německé části Krušnohoří a fondů EU.

Program byl připraven pečlivě a zajímavě. Hned první zastávka v Krupce byla inspirativní: Muzeum bez exponátů. Dozvěděli jsme se o zrušené expozici zavřeného chátrajícího objektu a o plánech na expozici novou, která se zde za několik let objeví. Dojem z městečka, kdysi kypícího životem, doplnila ještě návštěva krásného, ale zubem času velmi poničeného kostela Nanebevzetí Panny Marie. Zde se musí ocenit mravenčí práce a trpělivost restaurátorů, kteří vzácný kostel již několik let opravují. Kousek po kousku ...a pomalu interiér znovu ožívá.

V dobře udržovaném městečku Marienbergu na německé straně hranice jsme mohli porovnat péči o tamní památky a úctu k hornické minulosti, o níž jsme další informace získali v muzeu tradičních krušnohorských dřevěných hraček v Seifenu.

Večer jsme se ubytovali v hotelu Berghof v Jáchymově, jehož blízké okolí jsme si mohli lépe prohlédnout až druhý den za světla. Myslím, že to tak bylo lepší, protože kdybychom ho poznali dříve, tak bychom asi klidně nespali, hotel se totiž nachází přímo proti zbytkům pracovního tábora Rovnost,

Rolava. Továrnu pohltila příroda.

jednoho ze zdejších pracovních táborů pro politické vězně, tzv. mukly (muže určené k likvidaci), který i po desítkách let od zrušení působí děsivě, stejně jako ruiny Palečkova hradu (modýlek hradu obávaného sadistického dozorce). Někteří z nás šli odtud naučnou stezkou Jáchymovským peklem, zatímco druhá skupina navštívila Štolu č.1 dolu Svornost, místo, kde nedobrovolně těžili uran komunistickému režimu nepohodlní lidé, a poté Městské muzeum v Jáchymově spojené se středověkými i moderními dějinami lázeňského městečka. Ze zdejších dokumentů i výkladu vyplynulo smutné zjištění, že dozorcí hlídající mukly měli i po

zrušení táborů lepší životní podmínky a vyšší důchody než vězni, kteří se museli sami, pokud se toho dožili, svých práv a spravedlnosti dožadovat.

Obě skupiny po obědě pokračovaly autobusem s archeologem P.Hasilem po stopách historie těžby rud v Krušnohoří a zaniklých vsí . Významnou zastávkou byla prohlídka Přebuzi, kde se nacházel za 2. světové války pracovní tábor pro francouzské a sovětské zajatce. Zajímavé bylo upozornění na rozdílnost přístupu nacistů k Francouzům – měli léky, víno, lepší zacházení, a Rusům, kteří žili ve velmi chudých podmínkách – SSSR nepodepsal Ženevskou úmluvu o válečných zajatcích. Není náhodou, že se v mohutných zbytcích staveb z cihel a betonu natácel napínavý televizní seriál *Rapl*. Dodnes ruiny ohromují svou mohutností a zbytečností – tak velké množství rudy, které se zde mělo zpracovávat, zde nikdy nebylo. Tábor již pohltila z velké části příroda, přesto místo zanechává v návštěvníkovi pocit bezmocné stísněnosti. Tento den zakončilo večerní setkání s bývalým terezínským vězněm panem Hanušem Hronem (<https://audiovideo.rvp.cz/video/3081/NASI-NEBO-CIZI-HANUS-HRON.html>). Více než devadesátiletý pán nám přiblížil 2. světovou válku z pohledu mladého kluka. Nabízelo se tu porovnání trápení z totalitní doby válečné s poválečnou. Otevřená beseda s tímto čiperným pánem, doprovázeným šarmantní manželkou, nám pomohla rozšířit obzory a ukázat možnost, jak pořádat besedu s pamětníkem.

Z hlediska závažnosti programu byl třetí den exkurze nejnáročnější. Začal sice prohlídkou malebného, původně protestantského, hrázděného špitálního kostelíku Všech svatých v Jáchymově s oltářem z dílny Lucase Cranacha. V 16. století byl Jáchymov velkým městem s 18 000 obyvatel, s dobrou péčí o ně – měl např. špitál, 3 určené porodní báby..., ale pak pokračoval na nehostinné území k Rudé věži smrti v Ostrově, kde nás už očekával s výkladem pan Jaroslav Cibulka (88), bývalý politický vězeň. Jeho věcné vyprávění v poloprázdné obrovské hale, do které přšelo, doplňovaly panely s informacemi o historii tohoto místa a o nevinných lidech nuceně pracujících v těžkých podmínkách, jak je blíže popsáno v informačním letáku KPV ČR: „Sedmipatrová věž byla využívána jako místo konečné úpravy uranové rudy. Vězni byli nuceni, bez jakýchkoli ochranných obleků, vyvážet rudu naloženou na vozících do nejvyššího patra věže a přesypávat ji na obrovská síta, jimiž ruda propadala až do přízemí... Následkem špatné stravy, těžké práce a vysoké radioaktivity většina z dělníků pracujících ve Věži smrti zemřela.“ Nebyla jsem jistě sama, komu zde běhal mráz po zádech. (Působivé bylo, že se přednášky s námi účastnil i starší návštěvník, který byl dříve v komunistické straně, a otevřeně se za své členství v této organizaci panu Cibulkovi pokorně omluvil.)

Na zpáteční cestě jsme se zastavili na oběd v Pernštejně, odkud jsme se autobusem vrátili zpět do Ústí nad Labem, kde vše 30. 9. 2019 začalo.

Třídenní akce ukázala výjimečnost regionu Krušnohoří, ne náhodou roku 2019 zapsaného na seznam UNESCO, nejen místním Severočechům, ale i účastníkům z jiných končin. Nabyté užitečné informace lze využít ve výuce napříč předměty - dějepis, zeměpis, chemie, němčina, občanská výchova... Nemohu také opomenout dobrou příležitost k přátelským diskusím s kolegy z různých typů škol.

Budete-li mít možnost se do tohoto ještě ne zcela probádaného kraje vypravit, neváhejte, určitě nebudete zklamáni, skrývá ještě mnohá překvapení!

Lada Boháčová, Gymnázium Nad Alejí, Praha 6

BILANCE – INSPIRACE – PERSPEKTIVY

mezinárodní seminář učebnicových skupin střední Evropy

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského 15. října 2019

Když jsem obdržel pozvánku na seminář, pozorně jsem si prohlédl program. Zaujaly mne dbě možné otázky připravené k diskuzi: *Komu jsou určeny aktivity učebnicových komisí a pracovních skupin? a Mají tyto aktivity smysl i v dnešním světě?* Protože jsem chtěl znát odpověď, vypravil jsem se 15. října do valdštejnské ulice.

První část (dopolední) patřila zástupcům jednotlivých komisí a pracovních skupin, aby byla představena jejich práce. Zároveň většina přítomných zástupců využila prostor ke krátkému historickému přehledu existence své komise, nebo pracovní skupiny.

Úvodní slovo patřilo významnému slovenskému didaktikovi. Viliam Kratochvíl z Univerzity Komenského v Bratislavě poukázal na maďarskou učebnici pro gymnázia. Jedná se o odstrašující příklad, neboť učebnice vystupuje proti sousedům, popírá menšiny, nadhodnocuje dějiny vlastní země, nevšímá si toho, co spojuje, ale naopak toho, co odděluje. Pan Kratochvíl je zastáncem typu učebnic, kde se žákům předkládá více zdrojů (pramenů) a žák pátrá, hledá, diskutuje. Ve své učebnici pro slovenské žáky vybral i několik příkladů kontroverzních témat, cílem je ukázat různé názory na jednu událost, záleží na úhlu pohledu. Dle něho je problémem jakýsi uzavřený svět učebnic, jednotlivé státy hledí pouze do sebe, recyklují výklad. Neměli bychom vidět v dějepisu předmět, kde se řeší to, co bylo. Měli bychom s pomocí dějin hledět kupředu. A toho dosáhneme ne tak, že žáci si budou pamatovat data a události. Toho dosáhneme tak, že žáci budou na hodinách hledat významy, vytvářet teorie. Neboli učebnice by neměly být knihami, které čteme, ale měly by být knihami, ve kterých čteme! Moderní dějepis musí rozvíjet myšlení žáků.

Seznam komisí, které měly na konferenci své zástupce:

Česko-polská pracovní skupina (Danuta Konieczka-Śliwińska, Blažena Gracová)

Polsko-ukrajinská komise expertů (Karol Sanojca, Michał Sadłowski)

Polsko-litevská komise (Bernadetta Manyś)

Polsko-německá učebnicová komise (Violetta Julkowska)

Česko-německá učebnicová komise (Volker Zimmermann, Zdeněk Beneš)

Česko-rakouská komise (Luboš Velek)

Česko-lichtenštejnská komise (Tomáš Knöz)

Paní Blažena Gracová z Česko-polské pracovní skupiny připomněla několik let úspěšné spolupráce. První fáze spolupráce (mezi roky 1995 – 2006) zaštitily práci komise obě ministerstva školství. Úkolem bylo především provést podrobný výzkum, co si o sobě myslíme, jaké jsou stereotypy. Po roce 2006 chyběla podpora od polského ministerstva školství. Druhá fáze začala v roce 2014. Cílem posledních let je potlačit tradiční a vzájemné

stereotypy, což se daří díky zapojování studentů a žáků. Bylo vytvořeno několik materiálů, které navzájem přibližují sousedící národy. Postupně se pracuje na společné učebnici.

Málokdo ví, že počátky Česko-německé učebnicové komise spadají už do roku 1967. Spolupráce prostřednictvím UNESCO pokračovala od roku 1987 a je spojena s osobou historika Jaroslava Pátka. Po roce 1992 došlo k dohodě na nejvyšší úrovni a komise byla instituciována. Komise řeší více obecná témata, např. se na zasedáních řeší pohled na *národ*, *národní identitu*, na *socialismus*, řeší se problém *urbanizace*, naposled i *migrace*. Komise vydala několik publikací.

Polsko-německá učebnicová komise existuje od roku 1972. Má své internetové stránky, kde je možno se dočíst o práci komise – řeší témata nejen historická, ale i geografická a didaktická. Na rozdíl od naší komise již vydala učebnice.

Polsko-ukrajinská komise expertů se také zabývá tématy z historie a geografie. V obou případech to je vzhledem ke změnám hranic v průběhu věků celkem pochopitelné. Přítomni byli pouze polští historici, kteří přiznali několik sporných bodů, jedním z nich je například tzv. genocida Poláků na Volyni.

Polsko-litevská komise začala svou práci v roce 1992 a díky podpoře ministerstev pokračovala do roku 1998. Nové se pokračuje od roku 2001. Komise jde po jednotlivých událostech, např. po bitvách, které řeší různým pohledem.

Překvapením pro některé byla existence Česko-lichtenštejnské komise, avšak pan Knoz hned vysvětlil proč. Nejde ani tak o učebnici, ale spíše jde o navázání vztahů s Lichtenštejnským knížectvím – do roku 2009 jsme neměli diplomatické styky! Zároveň jde o knížecí majetek a o dějiny u nás v republice. V tuto chvíli řeší komise 4 moduly: a) dějiny pobělohorské, b) Lichtenštejnové jako mecenáši umění, c) druhá světová válka a vyhnání, d) právní dějiny. Práce komise by měla zacelovat bílá místa společných dějin a řešit sporné otázky.

Česko-rakouská komise začala pracovat až v roce 2009 díky společnému memorandu ministrů zahraničí (za naši republiku Karel Schwarzenberg – pozn. PM). V tuto chvíli komise neřeší nějaké mimořádné téma (jakými byl třeba v minulosti Temelín).

Na závěr pohovořil Robert Maier z Georg Eckert Institutu v Braunschweigu. Poukázal na problém bilaterálních učebnic. Mají být schváleny vládami, ale nemají mít politický podtext. Mají být zároveň národním produktem, mají v sobě nést smýšlení lidu

Viliam Kratochvíl měl hlavní příspěvek a ve druhé části vedl diskuzi.

daného státu. Zároveň mají nabízet společného jmenovatele pro obě strany. Měly by nabízet prostor k diskuzi, inspiraci.

Během přestávky si V. Kratochvíl poznamenal stesky některých přítomných učitelů z praxe, dosavadní příspěvky byly spíše historickými zprávami, než aby přinesly nějakou inspiraci. Pan Kratochvíl tyto námítky následně uvedl v diskuzi a vyzval zástupce komisí k postrěhům.

Mezinárodní učebnice by neměly být výkladovými, ale vytvoří prostor pro diskuzi. Příjemci by měli být nejen žáci, ale i učitelé – z knihy by se měli učit současně. Měly by být multiperspektivní – měly ukazovat mnohost, měly by být mnohostranné. Tím se učí demokracie. Neboť i historie má několik perspektiv. Protože tak je to i v životě. Dědeček vypráví příhodu jinak, než ji vypráví maminka apod. Pokud by toto v sobě obsahovaly nadnárodní učebnice a tímto směrem by ovlivnily učebnice národní, byl by to obrovský posun v moderní výuce dějepisu na školách.

XXVIII. ROČNÍK DĚJEPISNÉ SOUTĚŽE STUDENTŮ GYMNÁZIÍ ČR a SR

Cheb 21. listopadu 2019

Dvacátého prvního listopadu 2019 se v Chebu již po dvacáté osmé odehrávala Dějepisná soutěž studentů gymnázií České a Slovenské republiky, tentokrát zaměřená na nejnovější dějiny s podtitulem „*Od společného probuzení k přelomu a rozdělení (1978 – 1992)*“. V tomto duchu se v podstatě nesly proslovy všech řečníků, kteří přišli pozdravit a povzbudit studenty v jejich náročném soutěžním klání.

Mezi tyto řečníky patřili představitelé současné politiky a významní čeští a slovenští historikové. Jejich účast ocenil hlavní organizátor soutěže Mgr. Miroslav Stulák děkovným emailem zaslaným účastníkům soutěže: *Přítomni byli opravdu špičkoví naši historici od prof. Prečana až po nastupující generaci v čele s PhDr. Petrem Blažkem (hl. garantem), přítomen byl jeden z hlavních spolupracovníků Václava Havla Jan Ruml. Jako každoročně nechyběli ani zástupci obou ministerstev školství, zástupci senátu, města Cheb, ředitel Gymnázia Cheb a další významné osobnosti.*

Přítomné pedagogy snad zamrzelo jedno stále opakované klišé, jež kritizuje absenci novověkých dějin ve školní výuce. Zde dokonce interpretováno hyperbolou, že školy končí výklad na úrovni třetihor.

Jako každoročně byla soutěž organizačně bezchybná, ačkoli velmi náročná. Na soutěž přijely tříčlenné týmy s pedagogickým doprovodem. Soutěžící přijeli ze 75 gymnázií České republiky a Slovenské republiky. Tyto týmy bylo třeba ubytovat a zajistit jim občerstvení. Vše se zdařilo na opravdu vysoké úrovni.

Soutěž probíhala ve čtyřech kolech formou testových úloh. Zadání řešily týmy společně. Úlohy byly velmi náročné a pestré. Týkaly se politiky, kultury i sportu. Zdůrazněno bylo i výročí sametové revoluce. Příprava na soutěž byla tedy velmi náročná a její kvalita se odvíjela zejména od píle jednotlivých účastníků soutěže. V letošním roce mile překvapily slovenské týmy, které získaly první a třetí místo – 1. Gymnázium Lučenec, 3. Gymnázium

Košice. Patří jim tedy velká gratulace i obdiv. Druhé místo získal již dlouholetý favorit – Gymnázium Valašské Klobouky. Vítězové si získali hodnotné ceny, za které patří dík sponzorům soutěže. Navíc si všichni odvezli velmi hodnotné knižní odměny.

Bezesporu všichni účastníci soutěže si odváželi ze soutěže dobrý dojem – ze znalosti studentů, kultivovaného vystupování i ze vztahu českých a slovenských účastníků, jenž je obrazem celkového vztahu mezi Čechy a Slováky.

Organizátorům soutěže tedy náleží velký obdiv a poděkování.

PhDr. Ivana Preislerová, Gymnázium Vlašim

MEZINÁRODNÍMU DEN PŘIPOMÍNKY A DŮSTOJNOSTI OBĚTÍ ZLOČINU GENOCIDY

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 9. prosince 2019

Centrum studií genocid Terezín svolalo na pondělí 9. prosince veřejnou debatu do místnosti *Státní akta* v Poslanecké sněmovně. Setkání se skládalo ze dvou částí.

Nejprve všechny přivítal Vojtěch Píkal (místopředseda organizačního výboru PS a člen Meziparlamentní skupiny pro Arménii). Mimo jiné připomněl 71. výročí při-

jetí Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. Přesto došlo v průběhu 20. století k dalším genocidám, například ve Rwandě, v bývalé Jugoslávii atd. I dnes ke genocidám dochází, jako například v Barmě, v Sýrii. Právě proto je důležité najít odvahu a o genocidách nejen hovořit, ale v rámci prevence o nich i diskutovat. Po té krátce o podstatě jevu pohovořil Šimon Krbec.

V první části diskutovali panelisté – paní Pavla Gomba (výkonná ředitelka UNICEF v České republice), Radko Sáblik (ředitel Smíchovské průmyslové školy v Praze 5), Zdeněk Zbořil (politolog, historik a bezpečnostní analytik) a Šimon Krbec (Centrum studií genocid Terezín).

Pavel Chalupa, který panel řídil, si připravil několik zajímavých otázek. Diskuzi zahájil otázkou: *Proč se nedaří zastavit genocidní násilí ve světě?* Diskutující se vesměs shodli, že je to těžké, protože si genocidu tak trochu neseme v genech. Jak připomněl Zdeněk Zbořil, celý problém začíná někde u sportu, když fanoušci na stadionu ukazují hráči banán a hučí na něho, odsud postupujeme ke xenofobii a končíme u genocidy. Sám hned uvedl příklad z Kambodže. Paní Gomba zase připomněla problém s politikou. V současné době probíhá genocida v Myanmaru, přestože je prezidentkou Aun Schan Su Ťij, nositelka

Nobelovy ceny za mír. Sama navštívila několikrát Rwandu a nerada musí potvrdit, že pojem genocida je pojmem současnosti. Ale začíná v minulosti, právě ve Rwandě se situace dlouho chystala, například místní rozhlas vysílal pořady, v nichž si reportéři dělali srandu z menšiny a k tomu se hrály populární písničky. Což se lidem líbilo. Zároveň běžela cílená propaganda, kdo je v zemi vlastně doma... Paní Gamba přirovnala situaci k dnešní oblasti tzv. Sudet. Co by se u nás dělo, kdyby se začali Němci vracet? V podobném duchu se vyjádřil i Šimon Krbec: máme prostředky, jak problém genocid řešit, máme možnosti trestat, máme systém, který varuje v případě hrozby genocidy. Ale chybí politická vůle. Obchod a ekonomika mají přednost...

Pan Sáblik dostal otázku, zda nějak může pomoci škola. Samozřejmě, důslednou prevencí, nicméně je dokázáno například Philipem Zimbardem, že většina lidí podlehne atmosféře. Hovoří se až o devíti z deseti! Když se cokoliv rozjede, pak se to nedá zastavit. Musíme ukazovat mladým, jak je těžké tvrdit něco dopředu, je obtížné tušit, jak se zachovám v mezní situaci.

Zdeněk Zbořil připomněl film *Vlna*, kde se právě s tímto problémem pracuje. Záleží na inteligenci jedince, na jeho vzdělání, na výchově ve škole i doma.

Druhá část setkání byla věnována životu a dílu Karla Hansy. Po krátkém projevu vyslance Arménie pronesli své příspěvky, spojené s prezentací, Tigran Abramjan a Anna Karapetyan. Na základě bádání představili nejen českého cestovatele a spisovatele, ale i jeho knihu *Hrůzy východu*, v níž Hansa jako první seznamuje české čtenáře s hrůzami arménské genocidy. Kniha vyšla poprvé v roce 1923 a protože se dnes nedá sehnat, byl za přispění kyperských Arménů vydán její reprint. Hansa nešťestí arménského lidu popisuje neobvykle plasticky. Jen místo slova *genocida*, které v té době neexistovalo, uvádí pojem *zničení*.

Pan Abrajam na závěr představil záměr, vytvoření Ceny Karla Hansy, která by od příštího roku byla udělována těm, kdo nějakým způsobem bude naplňovat myšlenky Karla Hansy:

*Krásné jest žítí ve prospěch jiných,
jednoho každého z veškerenstva.
Učíti a rozšiřovati zásadu odpouštění
a považovati službu pro jiné pravidlem svého života,
má býti úkolem každého člověka.*

AGORA

KONFERENCE: HLAVNÍ SMĚRY VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČR 2030+

Magistrát Hlavního města Prahy 7. listopadu 2019

Co říci obecně k vizi? Je dobré, že máme nějaký dokument, o který se v rámci výuky můžeme opřít, zejména v případě, kdy nám chybí *národní kurikulum* a je nanejvýš jasné, že už nebude vytvořeno, respektive se pan ministr jasně nechal slyšet, že právě

Hlavní směry vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ ho nahradí. I když, jak sám poznamenal, je vše o financích. Bez nich zůstane i tento dokument jen kusem papíru.

Velké slovo měl Arnošt Veselý, předseda expertní skupiny, který vznikající dokument představil. Pronesl smysluplný základ celé strategie: Musíme si uvědomit, čeho chceme dosáhnout a jak toho chceme dosáhnout. Jak je patrné, on i jeho kolegové se poučili ze Strategie 2020, kde byly stanoveny 3 priority, které obsahovaly 18 cílů a cíle v sobě nesly 117 opatření. To se ukázalo jako nereálné. Navíc chyběla politická podpora a nebyl stanoven pevný harmonogram.

Zajímavý je odkaz na Bílou knihu, která má být klíčem nové vzdělávací politiky. Mělo by se učit méně, protože dnes jsme v situaci, kdy se hodně učí, ale žáci si málo pamatují. Žáci nemají prostor si poznatky osvojit a aplikovat je. Na druhou stranu nelze říci, že důraz na kompetence by přinesl opomenutí základních znalostí. Na jednu stranu by měla probíhat podpora talentů, na stranu druhou si musíme dát pozor na segregaci.

Jakub Fisher vidí reálný cíl, jak pomoci učitelům, kteří budou stát za úspěšným naplněním vzdělávací politiky. Základem je dostat platy na průměr zemí OECD. Dokonce ví, kde peníze vzít – v rozpočtu dopravy a energetiky, kde jsou částky nad evropským průměrem!

Videozáznamy z konference a další informace naleznete zde:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/konference-predstaveni-hsvp-2030-dne-7-11-2019>

V následující diskuzi vystoupilo několik odborníků. Postupně zaznělo, co vše údajně ve vzdělávací strategii chybí (problematika trvale udržitelného rozvoje, neformální vzdělávání mimo školu, autoevaluace, přírodovědná gramotnost, práce s cizinci atd.). Zajímavá byla reakce expertů, že dokument může mít

200 stran a bude v něm vše, ovšem otázkou je, zda se pak vše podaří naplnit, nebo se bude sestávat ze 60 stran a bude obsahovat základy, na které můžeme nabídnout další záležitosti.

Vůbec ono ubírání se neslo sálem několikrát. Další člen expertní skupiny Radko Sáblik dokonce pronesl, že snížíme obsah učiva na polovinu! V RVP a tím pádem v ŠVP se smaže několik cílů. Někde se ubere až 60% učiva. Vezme se opravdu jen to nejdůležitější a to se bude procvičovat. S tím bude souviset i to, že postupně budou ubývat některé profese (nikdo ale neřekl jaké) Musíme proto děti připravovat na život za deset let a dále. Kolega

Ondřej Štefl ze Scio škol dokonce v diskuzi naznačil, že jeho školy jsou ještě dál, řeší svět v roce 2050!

Na závěr padla i otázka na počet dětí ve třídách a na to, co je důležitější. Zda to, co vím, nebo to, co nevím?

A proto si dovolím pár poznámek. Když snížíme obsah učiva na základních školách, jak pak získáme kvalitnější středoškolské studenty? To opravdu nevím.

Když jsme chodili do školy, také nás nikdo nepřipravoval na svět v kapitalismu, s interaktivními telefony atd. A zvládli jsme to. To vím. Opravdu musíme připravovat žáky na svět za deset, ba dokonce dvacet let?

A ještě jedna perlička, věřím, že zůstane u perličky a nestane se realitou. Když jsme s kolegou Ducháčkem (z expertní skupiny NÚV pro revizi RVP) diskutovali o ubírání učiva, zavtipkovali jsme, že by se ve starém Řecku braly Atény, ale Sparta ne. Jasně, tím pádem by nám zmizely i peloponéské války a měli bychom ubráno nad plán!

Pavel Martinovský

30 LET PROMĚNY

Během druhého listopadového týdne mi zavolali z České televize, jestli bych jim nepomohl s obsazením pořadu, který by se týkal připomínky listopadových událostí. Televize by chtěla do pořadu nějakého učitele, který by řekl, jak se o dané problematice učí. Něco podobné se v době připomínek vybraných jubileí stává pravidelně, například když se vloni připomínaly mnichovské události z roku 1938, hovořila v České televizi Eva Zajícová. Tentokrát se však jednalo o složitější záležitost, televize totiž požadovala tři učitele, jednoho z nejstarší generace, jednoho ze střední a jednoho z nejmladší generace. Víze byla taková, že by se jednak ukázalo, jak se postupně mění metody výuky, jak se učitelům „rozvazují ruce“ a mohou svobodně hovořit o dějinách 20. století. A aby celá záležitost nebyla až tak komplikovaná, nejstaršího vyučujícího, pana učitele v důchodu, už mají. Natáčí se ve středu večer za dva dny.

Aha! Tady je na místě připomenout, že je škoda, že nemáme v ASUD více mladých členů, kteří by v tuto chvíli mohli být osloveni, navíc v tak tradičně šibeničním termínu. Na konec se mnou na Kavčí hory vyrazil kolega Benedikt Pinc, který spolupracuje s ÚSTRem a ověřuje v praxi nové učební materiály portálu D–21.

V televizním studiu usedl jako služebně nejstarší Otakar Hulec, známý afrikanista a autor několika děl (např. viz <https://www.nln.cz/autori/otakar-hulec/>), který za normalizace 16 let vyučoval, neboť z politických důvodů byl vyhozen z Orientálního ústavu. Jak poznamenal, *nebylo to jednoduché, ale dalo se to zvládnout ... musel být člověk trochu odvážnější a musel umět riskovat*. Pan Hulec s nadhledem člověka, který o sobě může tvrdit, že *já jsem nelhal nikdy*, boursal mýtus, který měl být toho večera potvrzen. Za komunistů nebylo možno svobodně učit. Pan Hulec potvrzoval, že do jisté míry dalo, akorát o *tom nikdo nevěděl*. Reportér tedy zkusil vytáhnout trumf, srpnové události roku 1968. Ale ani tady nepochodil. Pan Hulec si geniálně pomohl. Četl závěry – V. sjezdu KSČ o bolševizaci, četl do-

pis Klementa Gottwalda, vyprávěl o vystoupení mnoha spisovatelů. *Byl jsem kryt učebnicemi a osnovami*, říkal.

30 let svobody Proměny společnosti

pondělí 13. 11. na CT24

Jak se možná čekalo, v diskuzi ideový konflikt nenastal. Vybrali si nevhodného zástupce učitelstva z minulé doby. Měly vybrat někoho, kdo nebyl *drzý* nebo *sebevědomý*, jak opět potvrdil pan Hulec.

Kolega Pinc vysvětlil nejnovější přístupy, jak nechává pracovat děti a společně vypráví příběh, který se opírá o film a

vzpomínky pamětníků. Podtrhl, že dnes *si může látku nastavit, naplánovat*.

Škoda, mladý reportér se snažil najít nějaký problém, neustále podsouval, že by to mohlo být jinak. Nebylo. V televizi si vybrali nevhodné kandidáty. Mělo jít o proměnu tří dekad. Na konec se ukázalo něco jiného. Učitelé si poradí. Umí si vybrat vhodné pomůcky. A důležité je, jak řekl kolega Hudec: *dětem nelhat*.

V případě zájmu je reportáž zde: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10997918455-mimoradne-porady-ct24/219411034000101-30-let-svobody-promeny-spolecnosti/>

DEBATA PRO LOUTKY O SEDMI JEDNÁNÍCH

DISK 10. prosince 2019

Výzva loutek:

Máme toho dost! Máme dost zbytečných lidských předsudků. Máme dost lidí, kteří už na základě vzhledu nebo vzdělání hodnotí druhého člověka. Lidé nejsou schopni mluvit s druhými, aniž by si už dopředu netvořili názor na jejich myšlenky. Rozhodly jsme se tedy jako podstatná součást letité kulturní tradice, spolupachatelé obrody národa českého a držitelé statutu nehmotného kulturního dědictví UNESCO vám lidem pomoci a vzít na sebe nelehkou úlohu diskutujících. Snad se pak aspoň k něčemu dostaneme. Pokud se do toho nezamotáme...

Vaše LOUTKY!

Na základě výzvy loutek přijala pozvání k diskuzi na téma „Jak se vztahujeme k naší historii“ tato čtveřice: publicistka Kristýna Dvořáková, David Venclík (učitel na High school Duhovka a významný „karlštejnolog“), Leoš Kyša (bývalý novinář, dnes spisovatel

František Kotleta, člen spolku Sisýfos) a Pavel Martinovský (učitel na ZŠ a předseda ASUD).

Celý projekt spočívá v principu utajení. Diskutující se neznají. Na jeviště jsou dovedeni v kápích, jsou usazeni do samostatných dřevěných kójí a hlas jim je modulován. Diváci tedy spatří jen dřevěné kóje a uslyší upravený hlas. Navíc se před kójemi nachází loutkové divadlo a loutky, které si vybrali jednotliví diskutující, svým pohybem animují diskuzi. Dále jsou diskutující oslovovali jménem loutky. Jedná se o improvizaci a hru s myšlenkami, které diskutující pouští do prostoru.

Cílem je poskytnout anonymitu jednotlivým diskutujícím, což by mělo svádět k vytvoření prostředí pro střet názorů. Bylo by třeba zajímavé spatřit, jak se například dva politici, jak se kryti dřevěnou zástěnou, ač jindy spolupracující, pouští do vášnivé výměny názorů. Bylo by určitě zajímavé poslouchat i různé zastánce metod výuky, jak se vzájemně napadají. Nicméně k ničemu takovému nedošlo, což organizátoři pochopitelně nemohla tušit. Náhodně vybraná čtveřice se vesměs shodla ve svých názorech na současné pojetí výuky dějepisu.

Konferenciér z DISKU zahájil diskuzi připomínkou rok starého příspěvku Jakuba Rákosníka v novinách A2 o nebezpečí přílišného zapomínání, v němž autor klade otázku, zda vyjmenování krutostí totalitních režimů je tou správnou cestou výuky dějepisu? Jaká je cesta výuky dějepisu? Diskutující zdůraznili, že takhle jednoduše se podstata problému nedá pojmout. Důležitý je kontext, v jakém se jakákoliv událost podává, důležité je ukazovat dějiny jako jakési plynutí, neustálý pohyb. Není dobré ustrnout v dějinách (jako se děje v současném Rusku). Měli bychom do příběhu zasazovat určité mechanismy, kterými ukážeme, jak a proč a co funguje.

Druhou otázkou se všichni vrátili k nedávným oslavám událostí roku 1989. Jakým způsobem se má připomínat listopadová událost?

Určitě je dobré a nutné události připomínat, problémem však je, aby se během připomínání a oslav nestal z událostí mýtus, což se možná tak trochu stalo. Otázkou spíš je, jak slavit? A to záleží na každém z nás. Každopádně je dobře, že třeba na rozdíl od současného Polska nevznikla nějaká cílená a řízená doporučení ze strany státu nebo ministerstva a školám byla dána volnost, jak si události připomínat.

Existuje různost pohledů? Které události to jsou? Určitě je dobře, že existuje různost pohledů, že jsou historická témata, na jejichž interpretaci se veřejnost neshodne. Různost názorů je vítána. Důležité však je, aby žáci byli schopni svůj názor podložit argumenty. Mezi taková témata patří například odsun německého obyvatelstva. Ano, to je přesně ukázka takového mýtu, který se dnes objevuje – Němci se vrátí a vezmou si majetek. Ne, ti mají doma svých starostí dost. Proč by se vraceli? Dalším takovým tématem je třeba kolektivizace. To je na mnoha místech třaskavé téma. Nebo spolupráce s StB. Na druhou stranu se nediskutuje o bratrech Mašinech. Nediskutuje se o rozpadu Československa – Jak k rozpadu došlo? Jaký byl a role Čechů během oněch dvou let? Nad tím bychom se měli zamýšlet.

Jak problémová témata vyučovat? Má mít, může mít učitel nějaký názor? Existuje neutrální názor? Učitel má určitě subjektivní názor, ono to nejde, aby měl neutrální názor,

takový velmi často ani neexistuje. Respektive pak bychom šli jen po faktech, ale to není smysl výuky dějepisu, abychom odemílali nějaká fakta. Je to o jakémisi společenském pohledu, o určitých pravidlech hry, která by měl vyučující dodržovat a v jejichž rámci by měl žáky vést, jak ostatně stojí v RVP.

V následujícím čase se mohli ptát studenti středních škol, kteří seděli v hledišti. Bylo povzbuzující, jak studenti reagovali, bylo zřejmé, že je výuka dějepisu zajímavá. Když se například jeden student zeptal, zda by se dějiny nemohly vyučovat obráceně, od známého k neznámému a jít proti proudu času, hned reagovalo několik ostatních studentů, že to je nesmysl, jak bychom mohli dávat dohromady příčiny a jak bychom hledali posloupnost dějů...

Po skončení, když byli diskutující „odmaskováni“, sedli si s autory a studenty do kruhu a chvíli diskutovali o formě představení. Opět zaujaly názory studentů, pro většinu to byla velice podnětná zkušenost, nejen že slyšeli pro ně motivující názory, ale zároveň zhlédli netradiční prezentaci – kdyby sledovali jen diskuzi, bylo by to nudné, takhle celou akci oživily loutky, které vepředu hrály. Jednalo se o zdařilou improvizaci, jak na momentálně pronášené myšlenky reagovali loutkoherci.

Odkaz na článek J. Rákosníka zmíněný v textu: <https://a2larm.cz/2018/02/ne-bezpeci-prilisneho-vzpominani/>.

Informace k projektu, který představuje Katedra alternativního a loutkového divadla (Alterna):

7 večerů, 7 témat, 35 diskutujících a vy!

Debaty o tématech, která hýbou (nejen) divadelním světem na prknech, co znamenají svět! Diskutující navzájem neznají svoji totožnost, stejně tak jako diváci neznají totožnost diskutujících. Zváni jsou odborníci na dané téma, ale i laici, veřejné osobnosti, nebo prostě jen lidé, kteří mají touhu debatovat. Přijďte se taky zapojit do debaty! Dokážeme se poslouchat?

Témata jednotlivých debat, které můžete navštívit:

29. ledna - LOUTKOVÉ DIVADLO

11. února - EKOLOGIE UMĚNÍ

12. března - HNUTÍ METOO V UMĚLECKÝCH PROFESÍCH

8. dubna - TURISMUS V PRAZE

27. května - ZÁVĚREČNÁ DEBATA NA DOSUD NEODHALENÉ TÉMA

<https://www.divadlodisk.cz/cs/repertoar/debata-pro-loutky-o-sedmi-jednanih/>

ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

SEMINÁŘ „KAM VEDE EXTREMISMUS A NACIONALISMUS“

Říjen 2019

Rok 1988: rodičům se pro nás podařilo získat výjezdní doložku do Jugoslávie. Sarajevo je krásné město.

Tenkrát a teď - aneb jak lze během návštěvy místa paměti využít současnou techniku.

Rok 1998:
první dovolená s malými dětmi u moře. Cesta přes střed Chorvatska. Knin a okolí, vesnice duchů, rozstřílené domy, výjimečně projde starý člověk s kravkou, nové rozlehlé hřbitovy bělostně svítí do dálí. PAZI, MINE! Proč?

Rok 2004:
prší, jedeme místo koupání na výlet do Mostaru. Starý slavný most po zničení nahrazen novým.

V okolních kopcích svítí nové stély a kříže. Odděleně. Muslimové a křesťané. V těsném sousedství vypáleného domu visí v novostavbě prádlo. PAZI, MINE! Proč?

Rok 2014: s organizací Centropa seminář po stopách židovské komunity v bývalé Jugoslávii. Sarajevo a pomoc místní komunity spoluobčanům za obč. války. Prohlídka tune-lu z občanské války a bývalého stadionu z dob OH z roku 1984. Dnes jsou tam jen bílé hro-by. V osobním volnu prohlídka výstavy fotografií ze Srebrenice. Mapa nekonečných hro-madných hrobů a poprav. Proč?

Rok 2019: říjnová studijní cesta s organizacemi EUTIS a CEP. Čtyři školy ze Slo-venska, tři z České republiky. Vždy jeden pedagog a tři studenti. Novináři a fotografové.

Destinace: Vukovar a popravíště Ovčara, Srebrenica, Sa-rajovo, Tuzla. Se-tkáváme se s velvy-slanci SR a ČR, pro-bíhají rozhovory s očitými svědky. Chorvat, Bosňák, Srb – společně vy-právějí o svém pobytu v koncentračních táborech „druhé“ strany. Necítí zášť,

Smarhoň, zámček.

vyprávějí, aby mohli žít dál. Totéž Hasan pracující v muzeu v Srebrenici – zabili mu otce i bratra dvojče, on se skrýval v lesích. Bývalá ředitelka místní ZŠ Beba žije v Tuzle, kde pomáhá v organizaci pro ženy postižené občanskou válkou. Rom Zijo – přišel o 9 členů své rodiny, jako osmiletý se zraněný vyhrabal z hromadného hrobu. Dodnes pohřbívá ostatky svých příbuzných, které na základě stále probíhajících nálezů identifikovali pomocí DNA. Jeho kati stanuli před soudem, dostali nízké tresty, byl přece tehdy malý. Nebo není vůle? Vypovídaly i další svědkyně... Lze jednoznačně určit, který národ je zde viníkem, který jen obětí? V občanské válce to platí dvojnásob. Nikdo zde nemá zcela čisté ruce, všichni byli za války jen kuchaři... Válka zde nemá vítěze, ani konec. Byla jen na základě dohody pozastavena. Může pokračovat? Mohlo by se něco podobného stát u nás? Že ne? A co období kolektivizace, uranových dolů, udávání apod.? Proč?

Zpracováváme poznatky a emoce. Příběhy lidí. Nekonečné hroby s ostatky popravených v Srebrenici jsou zcela něco jiného než obrovské nekropole, které jsem viděla v Arlingtonu v USA, v Colleville nad pláží Omaha či u Verdunu. Tam jsou většinou pohřbeni přirozeně zemřelí, či vojáci. Nikoliv popravení z okolí sedmdesáti kilometrů. Již je jich 6610 a každý rok 11. 7. přibývají. V Osvětimi hroby nejsou. Jsou opravdu lidské dějiny jen sledem násilí? Není lepší studovat např. vývoj výšivek lidových krojů? Napadá mě kacířská myšlenka. Není lepší nechat naše děti v blahé nevědomosti řešit kosmetiku a nákup nových modelů mobilu? Nač je děsit, byt' v omezené míře bez detailů, líčením toho, čeho je i dnes člověk schopen? Deset hodin cesty od našich hranic, v místech, kde trávíme bezstarostnou dovolenou, v místech, kde ještě dnes najdeme PAZI, MINE! Jak jim předat nesdílitelné? Citlivé to raní, jiné to třeba nebude zajímat. Ba ne, nutné to je. Ze studentů vyrostou lidé zodpovědní za naši budoucnost. A pak, nevzdělaný člověk se přece lépe ovládá.

Výsledkem projektu je výstava, která bude putovat po slovenských a českých školách. Návštěvníky budou provázet studenti, kteří se cesty zúčastnili. Po návratu jsem uspořádala u nás ve škole pro kolegy dobrovolnou besedu o naší cestě, využila jsem odbornou prezentaci z www.modernidejiny.cz a pořízené fotografie. Účast byla hojná, taktéž i diskuze. Z pozitivních ohlasů vyplynulo, že o tyto události je zájem a je potřeba o nich mluvit.

Pokud byste chtěli vědět víc, zde je pár odkazů:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/konflikty-v-byvale-jugoslavii-chorvatsko-bosna-a-hercegovina/>

https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/srebrenica-masakr-muslimove-bosna-a-hercegovina-pohreb-vyroci-obeti-potocari_1907111803_gak

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/grafika-sebevrazda-jedem-jako-tragicka-tecka-takhle-tribunal/r-a77fa2e8d5b111e7988aac1f6b220ee8/>

<https://www.databazeknih.cz/knihy/jako-bys-jedla-kamen-359405?c=all>

https://www.knihydobrovsky.cz/vysetrovatel-37040507?gclid=EAlaIqobCh-MI7ZeL87aw5QIVmuJ3Ch3TmgrEAAyAIAAEgLA3_D_BwE

<https://magazin.aktualne.cz/kultura/a-tak-jsme-vylakali-lsti-cesky-kriminalista-v-knize-lici-jak/r-9423d872897b11e7867b002590604f2e/>

ČESKO – BĚLORUSKÝ PROJEKT ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Praha – Minsk říjen a listopad 2019

Konference v Historické dílně L. Levina. Zleva vedoucí Dílny, německá historička, studentka dějepisu a běloruská učitelka.

V rámci pokračování projektu Asociace pro mezinárodní otázky proběhla v roce 2019 dvě setkání dle tradičního scénáře. Nejprve vycestovali do Běloruska čeští učitelé a další praktici, aby pak Českou republiku navštívila skupina běloruských učitelů. O zkušenosti z Běloruska vypráví následující příspěvek, dále najdete příspěvek o zajímavém setkání v Praze.

Bělorusko 2019

Když jsem se loučil s Běloruskem během své třetí návštěvy

v roce 2017, předpokládal jsem, že se sem jen tak nepodívám. Navíc projekt, v jehož rámci jsem seznamoval běloruské kolegyně a kolegy s našimi metodami, možnostmi i pomůckami užívanými během výuky skončil, tak jako svou činnost v Asociaci pro mezinárodní otázky (dále jen AMO) ukončil náš průvodce Pavel.

Jenomže vloni začal nový projekt a Michal, nový průvodce AMO, najednou nemohl nikoho setkat, a tak se obrátil na mne. Okamžitě jsem vyslal dotaz, zda je to moudrá volba, neboť se domnívám, že by už mne mohli mít v Bělorusku dost. Během pár týdnů jsme si vyměňovali e-maily, program se upravoval, ale na konec se ukázalo, že mi opravdu nezbyde nic jiného, než abych si sbalil svůj expediční batoh a vyrazil na letiště.

První zajímavá zpráva se snesla doslova z nebes, neboť zatímco u předchozích pobytů jsem obdržel бумажку, lístek, který jsem musel vyplnit na palubě letadla, nechat si ho orazítkovat na letišti, v hotelu a cestou zpět odevzdat na letišti během kontroly, tak tentokrát mi steward běloruských aerolinií Белавиа potvrdil, že бумажку je potřeba jen během cest do Ruska! Do Běloruska se dnes létá bez víza a jakékoliv jiné povinnosti. Maximálně

Vám na letišti zkontrolují, zda máte pojištění pro cesty do zahraničí. Jedná se o postupnou snahu prezidenta Lukašenka stále více se otevírat Evropské unii.

Na letišti mne přivítal tradiční šofér našich návštěv Viktor. Chvilku jsme počkali na Michala, který přiletěl z Varšavy, a už jsme uháněli po dálnici k Minsku. Jak na letišti, tak cestou kolem dálnice jsem si všiml mnoha čínských nápisů. Hned jsem se Viktora přeptal, co to má znamenat, protože jsem si čínských nápisů před dvěma lety nevšiml. Viktor mi potvrdil, že se jedná o poměrně novou záležitost. Ale Číňanů je tu stále více a více. V jeho slovech bylo cítit jisté znechucení, tak jsem se zeptal na podrobnosti. Noo, chvíli hledal slova, přeci jen Bělorusové nejsou zvyklí hovořit zpřímá (je to něco, jako když se mluvilo u nás v době normalizace)... Zatím tu jen pracují. Ale je jich tu hodně. Až moc.

Když jsem se vracel, Viktor cestoval s českými učiteli po Bělorusku a mne vezl na letiště hotelový taxikář. Jeli jsme v divném, velkém autě. Vypadalo jako vůz z amerického akčního filmu. Velké, černé, masivní. A na volantu značka, kterou jsem neznal. To je běloruský vůz, odpověděl řidič, jednalo se o vůz *Belgee*, běloruskou licenci automobily *Geely*. Vyrábějí ho tady Číňané, potvrdil mi řidič. A je dobrý? ptal jsem se. Řidič pokrčil rameny: ve městě si bere 40 litrů na 100 kilometrů...

O něco výřečnější byla překladatelka, studentka Alexandra. Ano, potvrdila mi, Lukašenko si neustále více a více půjčuje od Číny. Snaží se s Čínou spolupracovat. Bere to tak, že je méně závislý na Rusku. S Putinem se už tolik nekamarádí. Nedávno mu dal jako dárek brambory. Tady se tomu všichni smáli, jak Putina vypekl. Ale jinak se Bělorusové moc nesmějí. Opozice je nejednotná. Tak trochu zmatená. Dříve byla běloruština symbolem opozice. Ale nedávno sám Lukašenko promluvil v parlamentu bělorusky. Chtěl tím naznačit, že není na Rusku závislý. Ale také tím vzal opozici vítr z plachet. Navíc si mnoho Bělorusů uvědomuje jistý paradox: za Lukašenka se žije špatně, jenomže jak se bude žít, až on tu nebude?

Noční minské ulice jsou jako v minulosti barevně nasvíceny, ale život je tu minimální. Kromě turistů, na něž tu čekají zaparkované elektrokoloběžky, se mnoho Bělorusů ulicemi nepotuluje. A když ano, tak jdou tiše a klidně. Není zvykem někoho oslovovat, vyjadřovat se hlučně. Na člověka ze střední Evropy padá tíseň. Navíc jsem měl tu smůlu, že po tři dny nevykuklo slunce, obloha byla kalná a šedivá. Prý tradiční běloruské říjnové počasí.

První den jsme putovali zhruba 130 kilometrů severozápadně.

Městečko Смагонь (Smarhoň) se nachází na severozápadě Běloruska, zhruba 60 kilometrů od hranic s Litvou. Když jsme vešli do školy, čekalo nás velké překvapení. Paní zástupkyně otevřela vrata dolů do sklepa a po schodech jsme sestoupili do historie města. Historické muzeum (nebo alespoň jedna místnost tradic), to je v Bělorusku samozřejmostí. Ovšem že by měl někdo ve sklepě celou středověkou ulici, to jsem viděl poprvé. Středověkými reáliemi nás provázely dvě studentky v krojích a student v kožichu medvěda. Pokud jsem dobře pochopil souvislosti, drezúra medvědů má v okolí dlouhou tradici, snad od 17. století.

Protože se nepodařilo sehnat odborníka na *rozvoj demokratických kompetencí*, musel jsem vedle dějepisného a metodického příspěvku pohovořit i o tom, jak se naplňují

demokratické kompetence v Česku. Pohovořil jsem jednak o tom, jak fungují žákovské parlamenty na českých školách, jednak jsem využil zkušeností z dvouletého projektu *Centra občanského vzdělávání*. Z projektu jsem použil některé metody, které jsme si osvojili. Například metodu škálování. Problém je vytvořen diskuzí o věku, od kdy by se mohlo volit. Co takhle 16 let? Žáci si stoupnou do skupin podle toho, zda určitě souhlasí – spíše souhlasí – neví – spíše nesouhlasí – vůbec nesouhlasí. Vznikne zajímavá škála a zástupci různých názorů spolu diskutují, uvádí argumenty. Důležité je, že neexistuje špatná odpověď. Například *nevím*, nemusí nutně znamenat, že je někdo hloupý. Může to být, že třeba nemáme tolik podkladů pro svůj názor, že se ještě rozhodnu.

Se smarhoňskými učiteli jsme si tuto aktivitu zkusili. Líbilo se mi, že se nebáli vyjádřit svůj názor a dva dokonce souhlasili s posunutím věkové hranice na 16 let. Nicméně v diskuzi se běloruští učitelé nechali slyšet, že v běžné hodině by tuto aktivitu využít nemohli. V Bělorusku jsou jiné podmínky než v Česku.

Přiznám se, že jsem podobnou odpověď tušil, a proto jsem měl hned připravenou odpověď: metodu škálování můžete použít kdykoliv, jde o to, že najednou rozbijete klasické uspořádání třídy. Žáci se ocitnou ve skupinách, ve kterých by se jindy neocitli. A hlavně je tu výhoda ta škála názorů a argumentů. Metodu používám v dějepise a klidně i v češtině, když uvažujeme o nějakém složitém jevu. Jenže v běloruských dějinách se příliš nediskutuje.

Měl jsem připraven ještě jeden příklad – zámořské objevy, Kolumbus. Jak se na jeho „objevení“ dívají domorodí obyvatelé? Byl pro ně příchod Evropanů přínosem? A můžeme diskutovat.

Jo, Kolumbovy výpravy, tam by to šlo, souhlasili.

V dějepisné části jsem je Bělorusy seznámil s některými novými metodami, například z posledních metodických listů. Velmi se jim líbila hra Ivana Bauera, jak studenti vytvářeli z geometrických tvarů historické události doby první světové války. Podobné aktivity jsou nezávadné a obohacují výuku. Zaujal je i projekt kolegy Pince o pomnících Milady Horákové. Akorát to má háček, v Bělorusku taková škála různých pojatých pomníků není. A navíc se hned s obavou ptali, jak podobné aktivity hodnotit? Vždyť to není tak snadné jako v testu.

Ano, to není, souhlasil jsem. A hned jsem ukázal myšlenkové mapy a žákovské prezentace z daného projektu. A pak samozřejmě přišla řeč na učebnice.

Co se týče učebnic, tak běloruské učebnice dějepisu mají za sebou čtvrtou revizi. Přibýly odkazy na doplňující texty a v dějinách 20. století byl doplněn pojem *holocaust*. Do té doby v učebnicích nebyl! Učitelé žijí v naději, že budou nové a snad lepší knihy, protože po čtvrté revizi již pátá nepřichází a vydávají se knihy nové. Jinak vzhledem i náplní připomínají naše učebnice ze 70. a 80. let, akorát že jsou barevnější.

Oproti stavu učebnic se v Bělorusku výrazně zlepšuje přístup vyučujících k probíranému učivu. I když je stále pevně dáno, co se má kdy probírat, je možno z fóra dějepisářů (mj. na facebooku) sledovat snahu co nejvíce do výuky zapojovat moderní metody. Protože režim jim nezakazuje účastnit se letních škol doma i v zahraničí, zapojovat se do mezinárodních struktur, mají Bělorusové celkem slušný přehled. Režim toto dokonce podporuje (mj. i finančně). Výsledkem pak je stav, že si sami vyučující musí vytvářet vlastní

učební pomůcky. Avšak na školách k tomu většinou mají prostředky (počítače, kopírky, laminovačky apod.).

V obou světových válkách se v okolí města bojovalo a nachází se zde velké množství válečných pomníků, ty jsme však nenavštívili. Krátký čas mezi seminářem a pomalým západem slunce jsme vyplnili návštěvou Залесье (Zálesí), na okraji obce se nachází усадыбa Огинских (zámek, či lépe usedlost Ogińských), klasicistní stavba z počátku 19. století. Dobově oděný průvodce nás provedl nejen spodním patrem komplexu (včetně stále funkčního skleníku), ale i osudem rodiny Ogińských. Pro nás je možná nejznámějším Michał Kleofas Ogiński (1765 – 1833), hudební skladatel, ale také vyslancem Polsko-litevské unie ve Velké Británii a Nizozemsku. Protože se účastnil Kościuszkova povstání, musel opustit vlast. Z jeho skladeb je známa především polonéza *Pożegnanie Ojczyzny* (*Chvála vlasti*, neboli *Polonaise in A minor*). Když jsme se zaposlouchali do jejích tónů, všechny místní kolegyně si polohlasně broukaly. Než padla tma, stihli jsme si ještě projít přílehlý parčík.

Druhého dne jsem se nečekaně účastnil semináře o nové učební pomůcce a odpoledne jsem zamířil na univerzitu mezi studenty.

S kolegyněmi z pedagogického institutu, které nás pravidelně během předchozích návštěv provázely na cestách, jsme nejprve prošli bývalým ghettem. Ghetto začínalo u dnešní hlavní třídy Проспект Победителей (třída Osvoboditelů), kde se dnes nachází obrovský panelák s nápisem Минск – Город Герой (Minsk – Město hrdina). Stoupali jsme výš k památníku Jáma a ještě dál k Památníku holocaustu. Památník tvoří 9 kamenů s nápisy z měst, odkud byli sem do ghetta svážení evropští Židé v době druhé světové války. Nápis je vždy vytesán jazykem obětí, dále hebrejsky a bělorusky. Svůj kámen zde má i 987 obětí z Brna, transportovaných v roce 1941. Do Běloruska však bylo odvečeno dalších cca 6 000 vězňů z Terezína.

O kus dál se v parčíku nachází jednak zbytky náhrobků ze židovského hřbitova, volně roztroušeny, jednak zajímavý pomník představující násilí páchané na Židech a jejich majetku. Rozbitá židle trčící v rozpadajícím se stole. A to si běloruští učitelé stěžovali, že nemají v zemi zajímavé pomníky, u kterých by se se studenty dalo diskutovat...

Z parku jsme došli do budovy s názvem Гистарычная майстэрня імя Леаніда Левіна (Historická dílna Leonida Levina). Zde se nachází malá expozice běloruského holocaustu a zároveň se zde dnes konala malá konference o učebních pomůckách připravených ve spolupráci s německými institucemi.

U spojených stolů se sešli místní zástupci muzea, vzdělávacího institutu a učitelů, dále profesorka z Německa, která zastupovala zároveň donátora, neboť nové publikace o běloruském holocaustu by nevyšly nebýt německého finančního příspěví, dále byla přítomna studentka z Německa a jak jsem s překvapením zjistil, měl jsem zastupovat didaktiky z Čech, což všechny zúčastněné strany přijaly s potěšením. Sám bych se do této funkce nepasoval, ale byl jsem tak představen. Tím se i omlouvám skutečným českým didaktikům. Po té, co mi byly předloženy pracovní listy, které tým muzea připravil, pochválil jsem je. Připomínaly mi pomůcky, které pro nás byly nové v 90. letech.

Jedná se o soubor volných listů formátu A4, které mapují jak samotný holocaust, tak válku, ale také historii židovského obyvatelstva. Obsahují slušný počet fotografií a zápisy z deníků, výpovědi svědků. Pro učitele je v souboru vloženo DVD. Jednu ze složek tvoří knihy ve formátu *pdf*. Jedná se o knihy vzpomínek, odborné práce o válce na území Běloruska, nebo o koncentračním táboře Trostinec a o Osvětimi. Druhou složku tvoří nahraná videa vzpomínek pamětníků. A třetí složka obsahuje naskenované listy ze souboru, některé fotografie ze souboru v lepší kvalitě, určené k promítání.

Soubor pracovních listů jsem pochválil, z čehož měla radost i německá kolegyně. Ocenil jsem formát a možnost s listy pracovat formou skupinové práce. Navíc jsem si všiml několika otázek a úkolů, které vedou žáky k přemýšlení a k tomu, aby si sami učinili na dané záležitosti svůj názor. Přítomná mladá běloruská kolegyně řekla, že se jí opravdu s listy pracuje výborně, ano, využívá práce ve skupinách. Tato práce žáky baví. A aby jí listy déle vydržely, zalisovala si je do fólie.

Po té se kolegyně ptaly, jak u nás učí o holocaustu. Jako rajska hudba jim zněla zpráva, že máme silnou podporu v Židovském muzeu, které pro nás připravuje různé učební pomůcky, projekty, exkurze a pro učitele semináře. České školy hodně využívají možnosti exkurzí, různých programů připravených Památníkem Terezín přímo v obci. Zároveň se věnujeme romskému holocaustu, například v Brně existuje muzeum, nebo diskutujeme o Letech (zde jsem musel vysvětlit kauzu s „prasečákem“). Také jezdíme do Lidic, což je pro nás pochopitelně další velké válečné téma. Studenti jezdí i do zahraničí.

Když už jsem hovořil o Brně, přinesly mi velkou publikaci, opět vydanou s německou podporou, v rusko-německé mutaci Лагерь смерти Тростенец – история и память (Vernichtungsort Malyj Trostenez – geschichte und erinnerung, Tábor smrti Trostinec – historie a paměť/ vzpomínka). Velký prostor autoři knihy věnují kufru, který byl po válce v koncentračním táboře nalezen. Kufr Bělorusové považují za jednu z největších památek. Postupným bádáním se ukázalo, že se jedná o kufr Richarda Hirsche, který před deportací do Terezína a následně do Minsku bydlel v Praze. Okamžitě jsem byl dotázán, zda Hirsche a jeho osud znám. Omluvil jsem se, že neznám (což už teď neplatí, protože jsem o něm načerpal informace, o Hirschovi a o transportech českých a moravských Židů do Běloruska viz <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/94327-richard-hirsch/>, nebo <http://pinkas.jewishmuseum.cz/cs/cesty-bez-navratu/belorusko>.

O Hirschovi je možné se dočíst v pomůcce *Naši nebo cizí* http://www.nasinebocizi.cz/wp-content/uploads/2014/02/5-07_Transporty_na_vychod.pdf).

Poznámka k Trostinci – bělorusky se píše Трасцянец, podoba Тростенец je ruská (ale v Bělorusku většinou používáná), u nás překládáme a píšeme Trostinec (viz stránky Památníku Terezín a holocaust.cz). Bělorusové obecně hovoří o Trostinci bez označení Malý (viz i název publikace v textu), ve většině naší literatury a literatury na Západě se objevuje celý název.

Z památníku jsme spěchali na univerzitu. Chvilí jsme s Michalem poseděli v kanceláři místní didaktiky. Najednou se otevřely dveře a podle plánu vstoupil kolega Jiří Beneš. Oddychl jsem si, nebudu před vysokoškolačky sám.

Jak si to představujete? zeptala se mne běloruská kolegyně, se kterou jsme se již v minulosti potkali a která vedla na vysoké škole studenty.

No já jsem myslel, že bych řekl pár informací a pak bychom diskutovali.

Ale běloruští studenti nejsou zvyklí diskutovat, oponovala mi vysokoškolská didaktička. Skutečně nebyli.

Po úvodu jsme vyzvali studenty, jestli by se nechtěli na něco zeptat. Nechtěli. No tak jsme pokračovali. Důležité je, abychom naučili žáky diskutovat. Je nutné začít na prvním stupni, a tak slovo dostal kolega Beneš a začal povídat o krtečkovi (viz Informační listy 45). Navázal jsem ukázkami práce, které jsem ukazoval jak letos ve Smarhoni, tak v předchozích letech. Asi třetina ze zhruba třiceti studentů ve třídě si zapisovala, třetina naslouchala a třetina se tvářila, jako by je někdo nutil. Možná ano... Trošku jsme je rozpohybovali metodou škálování, kterou jsme však z prostorových důvodů nemohli uskutečnit prakticky. U některých aktivit (jako třeba práce s karikaturou) jsem se jich začal ptát. Historické nářky chápali. A pak konečně přišel dotaz. Jak práci žáků hodnotíte? A pak další. Kolik píšete testů? A následovala otázka: Jakou máte učebnici? Inu mají před sebou ještě hodně práce...

Zatímco já jsem následujícího dne odletěl zpět do vlasti, pokračoval projekt dál. Kolegu Benešovi dělala společnost Martina Čurdová z Post Bellum, ale také z Divadla utlačovaných a spolupracující s dalšími organizacemi. Martina připravila pro běloruské vyučující několik workshopů. V poslední části projektu hovořil s běloruskými učiteli Bob Kartous z EDUinu.

Několik odkazů - menší vliv s Ruskem: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/jednate-z-pozice-sily-a-chcete-se-beloruska-zmocnit-zautocil-na-moskvu-lukasenko-40262429>

Brambory pro Putina: <https://echo24.cz/a/SSPXB/lukasenko-nadelil-putinovi-ctyri-pytle-brambor>

O vztazích s Čínou: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/budu-znovu-kandidovat-oznamil-belorusky-prezident-lukasenko-40303892>

Pavel Martinovský

Workshop Doma a jinde

Praha 7. listopadu 2019

V rámci čtyřdenního pobytu běloruských vyučujících v České republice navštívily naše kolegyně a naši kolegové dvě školy a několik institucí. Za všechny nás informovala Martina Čurdová z Post Bellum:

V organizaci Post Bellum se zabýváme dokumentací příběhů 20. století. Mojí prací je převádět tyto příběhy na zážitkové workshopy a umožnit tak účastníkům, aby si na vlastní kůži prožili některé zásadní momenty naší historie, např. nástup KSČ k moci a následnou kolektivizaci, poválečný odsun obyvatel německé národnosti, rok 1968 nebo Sametovou revoluci. V říjnu jsem díky spolupráci AMO a Post Bellum dostala příležitost uvádět workshopy v běloruském Minsku pro místní učitele. Byl to pro mě velmi silný zážitek, a tak

když se v listopadu chystala skupina šesti běloruských učitelů do Prahy, nabídli jsme jim možnost zařadit do programu workshop *Doma a jinde*. Jeho hlavním tématem je vzestup antisemitismu v Československu ve třicátých letech minulého století.

Martina Čurdová v Bělorusku.

do rolí zástupců jednotlivých stran, které se chystají kandidovat. Mají přednést předvolební projev, který naláká co nejvíce voličů. Všichni se do rolí vžili naplno, předsedové stran spolu se svými asistenty přednášeli plamenné projevy a provolávali britká hesla. Všechny strany se díky silné kampani do parlamentu dostaly. Jejich následujícím úkolem bylo vyjádřit se pro Československý rozhlas k norimberským zákonům schváleným v té době Německu. A posledním zadáním pro účastníky v rolích poslanců bylo navrhnout řešení otázky burgenlandských Židů a poté o návrzích hlasovat. Stejně jako tehdejší české úřady, účastníci v rolích politiků se rozhodli neudělat nic a ponechat je svému osudu. Následovala velmi zajímavá reflexe.

K druhé části workshopu, která je založená na skutečném příběhu mladé židovské dívky Evy Landsbergerové a zkoumá vzestup antisemitismu z pohledu židovských uprchlíků, jsme se bohužel z časových důvodů nedostali. Takže její dramatický život v protektorátním Československu a útěk s manželem do Palestiny ještě čekají na svoje uvedení v Minsku.

Martina Čurdová

Běloruští učitelé na workshopu v Česku.

NÁPADY Z HODIN

PŘÍSPĚVEK K ČESKÉMU NACIONALISMU

Alice Kordíková

Klíčová slova: nacionalismus
 Národopisná výstava 1895

Využitelnost: hodiny českých dějin – emancipace národa
 nacionalismus

Mezipředmětové vztahy: čj

Cíl: ukázat žákům na textu básně, jak vypadal český nacionalismus na konci
 19. století

Časová dotace: max. 10 minut

Pomůcky: ukázka z knihy L. Grossmannová-Brodská: Besídka mladých, číslo 18,
 roč. XVI. Praha 1895, s.. 289 a 290
 plakát V. Hynaise (zdroj: wikipedia.cz)

Žáci si přečtou následující text:

Vzhůru na národopisnou výstavu!

Co české ruky pilná práce
ve rodnou půdu zasíla,
hle, z toho vzešla jako divem
žeň i úroda spanilá! –

Ba jako černé ve pohádce,
v níž střídají se zázraky,
výstava je krásná, lepotvárná
se tkví našimi před zraký.

Chaloupky s vesským kostelíčkem
tam stojí v milém souladu
dále zas plno drahocenných
i duševních je pokladů.
(...)

Kdo věren sobě, věren vlasti
a věren drahé otčině,
ten hoden obdivu a úcty
i v nepřátelské cizině.

Nuž, přijďte! Uvítáme v plesu
vás s upřímnými pozdravy
ve zlaté pohádkové bráně
Národopisné výstavy!

Češtinářské záležitosti – žáci si vy-
píší slova (slovní spojení), kterým nerozumí.
Pokusí se je vysvětlit. Pokud to nelze, po-
mohou si slovníkem (internetem).

příklad: černý – červený, čarovný, lidový
lepotvárný – lepě tkaný, s lepými tvary
vesský - vesnický

lepý – spanilý, krásný, slepený, polepený, ná-
zorný, zajímavý

Dějepisné záležitosti - text

Žáci v textu najdou místa, kde jsou
charakterizováni Češi, později jejich práce,
jejich zem. Názory se píší na tabuli.

Po té se podívají do básně, jak jsou
charakterizováni cizinci.

příklad: Češi – pilná práce, úroda, soulad;
cizinci – nepřátelé.

Dějepisné záležitosti – plakát

Promítnu žákům plakát výstavy. Korespondují spolu text básně a plakát?

příklad: Ano, je také lidový, krásný až pohádkový.

Plakát k výstavě.

POSLEDNÍ SVĚDCI

Pavel Martinovský

Klíčová slova: druhá světová válka

Využitelnost: hodiny světových dějin – druhá světová válka

Mezipředmětové vztahy: čj (čtenářská gramotnost)

Cíl: ukázat žákům dětský pohled na válku
seznámit žáky s dílem S. Alexijevičové

Časová dotace: max. 10 minut

Pomůcky: ukázka z knihy Alexijevičová, Světlana: Poslední svědci. Příbram 2018.

Poznámka: Autor tuto aktivitu ukázal v Bělorusku. Jak pravidelní čtenáři Informačních listů vědí, autorka je běloruská spisovatelka, nositelka Nobelovy ceny, která však doma nesmí publikovat.

1. Žáci si přečtou první text.

Ukázka 1

...Do čehosi mne zabalili – ukrýváme se v močále. Celý den a celou noc. Ta noc je chladná. Neznámí ptáci křičí děsivými hlasy. Mám pocit, že měsíc je nezvykle jasný A taky mám strach! Co kdyby nás uviděli, nebo uslyšeli němečtí psi? Tu a tam k nám dolétal jejich sípavý štěkot. Ráno ale chci domů! Domů! Všichni chtějí domů do tepla...

Otázky a úkoly:

1. Popište prostor, ve kterém se daná osoba nachází.
2. Jaký vztah má osoba k prostoru, ve kterém se nachází?
3. Z čeho mají strach?
4. Co chtějí, jaké mají potřeby?
5. Zkuste odhadnout, kdo by to mohl být?
6. Zkuste odhadnout, proč se v dané situaci nachází?

Po diskuzi si žáci přečtou druhý text.

Ukázka 2

Jenže domov už nemáme, jen hromady ohořelých trámů. Spáleniště... A vedle ještě hoří velký oheň. V popelu jsme objevili hroudu soli, která vždy ležela na zápečí. Pečlivě jsme všechnu sůl i prosolenou hlínu sebrali a nasypali do džbánu. To bylo všechno, co se uchovalo z našeho domu...

Míša Majorov, 5 let

Otázky a úkoly:

11. Zkuste znova odpovědět na otázky u Ukázky 1.
12. Co se změnilo? Proč?

LISTOPAD 1989

Pavel Martinovský – materiál byl upraven pro portál www.rvp.cz

Anotace: Během vyučovací hodiny si žáci prohloubí znalosti o tzv. Sametové revoluci. Zjistí a upevní si informace o skutečnosti, že listopadové události jsou součástí dlouhodobých akcí, kdy docházelo ke střetům mezi režimem potlačujícím lidská práva a svobody a mezi zastánci lidských práv a svobod. I když je použité násilí zjevné, žáci odhalí, že za zákrok nenese nikdo zodpovědnost.

Klíčová slova: tzv. Sametová revoluce, boj za lidská práva, 17. listopad

Klíčové kompetence podle RVP ZV:

Kompetence k řešení problémů (kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí).
Kompetence komunikativní (naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhazuje svůj názor a vhodně argumentuje).

Očekávané výstupy:

Člověk a společnost - prokáže základní orientaci v problémech současného světa, přiměřeně uplatňuje svá práva a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod.

Mezioborový přesah:

Český jazyk (využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu).

Pomůcky:

Texty na kartičkách vytvořené z knih: Bartuška, Pavel: *Polojasno*. Praha 1990 a Tůma, Oldřich: *Zítřka zase tady!* Praha 1994.

DVD 1989. ÚSTR 2010.

Youtube 17.11.1989 – Sametová revoluce –

<https://www.youtube.com/watch?v=0sh6S6LTdzI>

1. Vyučující pustí krátké video – zásah na Národní třídě 17. listopadu 1989. (Dříve jsem používal záběry z DVD s názvem *1989* (vydal ÚSTR), dnes je na *youtube* několik videí, které lze využívat, např. pod názvem *17.11.1989 – Sametová revoluce*, na tomto videu je potřeba popojet do času cca 04:30).

2. Žáci určí, o jaké záběry se jedná. Co se odehrálo, proč se daná událost odehrála?

3. Na levou část tabule se zapisuje, co vše se žákům s danou událostí vybaví.

4. Vyučující se zeptá, zda žáci nevědí, s jakou jinou událostí je 17. listopad spojen? Na tabuli napravo se zapisují jednotlivé návrhy.

5. Probíhá diskuze o názorech v levé i v pravé části tabule. Bylo by dobré, kdyby se rozproudila diskuze mezi samotnými žáky, aby neprobíhala komunikace jen mezi vyučujícím a žáky. Vyučující by měl v tuto chvíli diskuzi řídit, případně na tabuli přepisovat názory. Až po skončení diskuze vyučující vyhodnotí názory žáků a provede případnou revizi názorů. Závěrem by mělo být jasné propojení událostí z roku 1939 a 1989, aby si žáci byli vědomi, že právě proto k událostem roku 1989 došlo a právě proto byla demonstrace povolena, že se připomínaly události roku 1939 (50. výročí). V této souvislosti je zajímavá myšlenka Pavla Bartušky, autora knihy *Polojasno*, který ve chvíli, kdy přemýšlí nad tím, proč komunisté studentům demonstraci na Albertově povolili, si uvědomuje, že ji povolit museli, jinak by se režim zdiskreditoval a ukázalo by se (a nejspíše i zneužilo), že komunisté jsou horší než nacisté.

6. Pokud dotaz v předchozí diskuzi nepadne, zeptá se vyučující, jak je možné, že povolená a relativně poklidná demonstrace se poměrně snadno proměnila v akci, která nebyla povolena a kde se vykřikovala protirežimní hesla? Zároveň vezmeme v úvahu, jak je možné, že režim byl připraven, v záloze byly tzv. pořádkové jednotky? V tomto případě by žáci měly dojít k názoru, že se nejednalo o první akci tohoto druhu a že se v případě listopadových událostí jedná o vyústění akcí předchozí. Neboli by si měli žáci být vědomi, že se

v případě listopadové demonstrace nejedná o izolovanou záležitost, ale podobně jako u mnoha jiných událostí jde o jakýsi vývoj, který se v následující aktivitě pokusí zmapovat..

7. Žáci obdrží ve skupinách (dvojicích) kartičky s popisem předchozích demonstrací. Každá skupina obdrží jinou kartičku (respektive jinou demonstraci). Kartiček je 14. V případě nižšího počtu skupin mohou některé skupiny obdržet 2 kartičky apod. Skupiny si kartičku přečtou a všimnou si, kdy k akci došlo, proč byla svolána a krátce pohovoří o jejím průběhu. Vyučující na tabuli nakreslí osu.

8. Prezentace jednotlivých akcí. Vyučující náhodně vybere skupinu a zeptá se na datum. Pak se zeptá ostatních, zda nemá někdo akci, která proběhl dříve (během této aktivity si žáci uvědomí časovou posloupnost). Skupiny chronologicky představují jednotlivé akce. Vyučující do osy na tabuli posupně zaznamenává jednotlivé události (stačí zkratkou). Nejde o jednotlivé události, ale o to, aby si žáci uvědomili, že události listopadu 1989 mají hlubší kořeny, že se odpůrci režimu začali pravidelně scházet. K demonstracím docházelo při různých příležitostech (je vhodné si je připomenout při jakých). Jednotlivé demonstrace měly různý průběh, různě zasahovaly tzv. pořádkové jednotky. Neboli můžeme doložit určitý vývoj.

9. Pokud otázka nepadla během diskuze, vrátí se vyučující k původnímu videu. Řekli jsme si, jak vše probíhalo, jaký byl vývoj, jaké byly příčiny. Otázkou však je, co dál? Došlo ke svržení režimu, postupně jsme nastoupili cestu k demokracii. Ale co s viníky listopadového zákroku na Národní říše? Kdo je vlastně zodpovědný? Krátká diskuze. Během ní je podstatné poukázat na fakt, že případně obviněný prezident (Gustáv Husák) v té době za zákrok nemohl odpovídat, protože na to neměl pravomoci. Ty náležely vedoucím představitelům Ústředního výboru strany a dalším – viz kartičky k této aktivitě, na kterých je i krátká charakteristika dané osoby.

10. Práce ve 4 skupinách, každá skupina obdrží jiný list s výpověďmi.

11. Každá skupina krátce pohovoří o výpovědi své osobnosti. Zjištění: Nikdo za nic nemohl. V souvislosti s listopadovým zákrokem (respektive zákroky) nebyl nikdo obviněn.

12. Závěr hodiny: Shrnutí poznatků pomocí myšlenkové mapy na tabuli.

Přílohy

Kartičky k aktivitě číslo 6. Soupis demonstrací. Kartičky nejsou očíslovány, ano označeny kvůli části aktivity: řazení událostí na časovou osu (viz text):

Shromáždění ke Dni lidských práv

Kde? Staroměstské náměstí

Kdy? 10. prosince 1987

Sešel se hlouček zhruba 1000 lidí. Lidé chodili, diskutovali. vše proběhlo bez provokací a neposlušností.

Shromáždění na den výročí vojenské okupace armád Varšavské smlouvy (1968)

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 21. srpna 1988

Od 10:45 začali lidé klást květiny u pomníku svatého Václava.

Počet demonstrantů se zvyšuje nad 4000. Lidé provolávají hesla typu: *Svobodu! Dubček! Rusové domů!* Akce pokračuje na Staroměstské náměstí. Příslušníci SNB uzavřou mosty na Hrad. Dav se vrací na Václavské náměstí, klid ve městě nastává až kolem půlnoci.

Shromáždění na den výročí vzniku republiky (1918)

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 28. října 1988

Kolem 15. hodiny se u sochy svatého Václava sejde zhruba 3000 lidí a postupně se počet téměř zdvojnásobí. Lidé pokládají k soše květiny a provolávají hesla typu: *Masaryk! Zpívají hymnu.* Příslušníci vyzvou dav k rozchodu, po té použijí vodní děla, obušky. U Národního muzea je použit slzný plyn. Akce trvá do 18 hodin.

Shromáždění ke Dni lidských práv

Kde? Škroupovo náměstí

Kdy? 10. prosince 1988

Jedná se o povolenou demonstraci. Účastnilo se jí zhruba 700 lidí. Požadavkem bylo mj. propustit politické vězně a ukončit monopol KSČ. Zhruba po hodině a půl se demonstrace rozejde.

Shromáždění na začátku tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 15. ledna 1989

Den před výročím upálení Jana Palacha (1969) byl v neděli uzavřen prostor kolem sochy svatého Václava. Kdo se pokoušel dostat na Václavské náměstí, byl legitimován, případně předveden na služebnu. Ve střední části náměstí se shromáždil dav kolem 300 lidí. Dav byl rozehnán vodními děly. Kromě složek SNB se akce účastnily i Lidové milice. Došlo k uzavření Staroměstského náměstí.

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 16. ledna 1989

V den 20. výročí upálení J. Palacha se u sochy svatého Václava sešlo kolem 15. hod. cca 700 demonstrantů. Položili květiny a skandovali směrem k příslušníkům SNB *Fuj! Gestapo!* Účastníci byli rozeznáni vodními děly. V 17 hodin byl obnoven klid. Během zákroku byl odveden Václav Havel, ač byl jen přihlížejícím.

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 17. ledna 1989

Původně se u sochy sešlo cca 300 lidí, dav pokračoval na Můstek, kde již demonstrovalo cca 700 lidí. Skandování: *Pustte Havla! Fuj! Svobodu!* Za použití vodních děl byla demonstrace rozeznána. Kolem 19:30 byl ve městě klid. Nejaktivnější lidé byli posazeni do autobusů a odvezeni mimo Prahu (Mníšek pod Brdy, Kostelec n. Černými Lesy, Velké Popovice, Benešov).

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 18. ledna 1989

Od 15. hodiny se u sochy sv. Václava začali srocovat lidé, postupně se jich zde sešlo kolem 1000. Dav obešel Václavské náměstí. Pokřiky: *Pustte Havla! Dubček! Jakeš ven! Štěpán ven!* Mezi disidenty vystoupilo i několik herců. Kolem 19. hodiny se demonstrace poklidně rozešla. Jednotky SNB byly v pohotovosti.

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 19. ledna 1989

Po 16. hodině se začal v horní části náměstí vytvářet shluk demonstrujících. Počet dosáhl postupně cca 2000 – 2500 osob. Dav skandoval: *Pustte Havla! Pustte všechny! Ať žije Charta! Svobodu! Gorbačov to vidí!* V 17:25 začala akce pořádkových jednotek. Na místní oddělení bylo předvedeno přes 280 osob, 11 osob vyhledalo lékařské ošetření. Seznam zúčastněných studentů byl dán na oddělení KSČ, které se tím zabývalo.

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 20. ledna 1989

Kolem 17. hodiny se v horní části Václavského náměstí soustředilo cca 750 osob. Po výzvě část odešla, část byla vytlačena.

Shromáždění v době tzv. Palachova týdne

Kde? Všetaty

Kdy? 21. ledna 1989

Disidenti chystali akci ve Všetatech, kde Palach žil. Příslušníci SNB obec obklíčili. Bylo 227 osob vráceno a 222 předvedeno.

Shromáždění na 1. máje

Kde? Václavské a Karlovo náměstí

Kdy? 1. května 1989

Zatímco oficiální manifestace probíhala na Letné, odpůrce se sešli na Karlově a Václavském náměstí. Smyslem bylo vytvořit „hloučky“ a diskutovat. První skupiny byla zadržena již v 7:50 na Karlově náměstí. Během dopoledne se na Václavském náměstí sešlo cca 400 osob, postupně byli vytlačeni.

Shromáždění na den výročí vojenské okupace armád Varšavské smlouvy (1968)

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 21. srpna 1989

V rámci prevence bylo před akcí zadrženo 81 osob, 166 obesláno na vojenské cviční, byly hlídány hraniční přechody. Přesto se akce účastnilo několik zahraničních odpůrců komunistického režimu. Demonstrace probíhaly nejen na Václavském náměstí, ale i v centru Prahy. Zhruba 1500 osob bylo z náměstí vytlačeno. Skupinky byly příslušníky SNB naháněny až do pozdních nočních hodin. Akce probíhaly i v několika dalších městech.

Shromáždění na den výročí vzniku republiky (1918)

Kde? Václavské náměstí

Kdy? 28. října 1989

Akce začala kolem 15. hodiny, kdy se u pomníku sešlo cca 800 osob. Ale kolem 16. hodiny dav čítal přes 2000 osob. V podvečer se skupinky dostaly i na náměstí I. P. Pavlova, nebo na náměstí republiky. Během zákroků byly použity mírnější donucovací prostředky. Akce probíhaly i v několika dalších městech.

Kartičky k aktivitě číslo 9. Soupis výpovědí:

Miloš Jakeš

(nar. 1922, od roku 1981 tajemník Ústředního výboru KSČ pro ekonomiku, od roku 1987 Generální tajemník ÚV KSČ)

My jsme v předsednictvu posuzovali celkovou situaci a celkovou analýzu našeho postupu k neformálním skupinám už dávno. Rozhodli jsme se na základě tohoto materiálu, že zahájíme dialog s těmito skupinami. Postupně jsme totiž dospěli k názoru, že mocenské zásahy nejsou cesta. Chystali jsme všechny nové zákony a reformy...

Co se týče 17. listopadu, my jsme zdůraznili jednoznačně – žádný zásah, jenom kdyby chtěli jít na hrad, nebo na Václavské náměstí, tak je zastavit... V pátek ráno jsem

ještě konzultoval s vedoucím tajemníkem soudruhem Štěpánem a pak i s federálním ministrem Kinclem. Měl stejný názor, jenom řekl, že nechtějí, aby průvod šel do centra, a proto přehradí Národní třídu.

K této kartičce mám dovětek, který použiji pouze, když je čas, nebo nastane z kontextu hodiny situace, kdy je vhodné daný text použít:

Dotaz: „Jeden pokyn byl žádné násilí a druhý nepustit demonstranty do historických částí Prahy. Copak nechápete, že nelze plnit oba najednou?“
To už je věc Bezpečnosti. Šlo o to nikoho nebít.

Miroslav Štěpán

(nar. 1945, od roku 1986 poslanec Federálního shromáždění, vedoucí tajemník Městského výboru KSČ v Praze)

Osobně jsem sledoval návrh takzvaných nezávislých studentů na pochod do Opletalovy ulice. Aby k tomu nedošlo, podpořili jsme městský výbor Socialistického svazu mládeže, který prosazoval pietní akci na Albertově na Vyšehradě...

Pokud vím, byl paralyzován střed města. Doprava byla zastavena, lidé se nemohli procházet, tramvaje nejezdily. Proto shledávám správné – a to i do budoucna –, že se přikročilo k obnovení veřejného pořádku. Nedal jsem k tomu ovšem žádný pokyn. Domnívám se, že na základě konkrétní situace rozhodly orgány přímo na místě.

Alojz Lorenc

nar. 1939, od roku 1985 náměstek federálního ministra vnitra, pověřený řízením centrálních kontrarozvědných správ Státní bezpečnosti

Vlastní přípravy akce jsem se neúčastnil, vím však, že byla konzultována ministrem Kinclem se soudruhy Jakešem a Štěpánem. Instrukce zněla nezasahovat, ale udržovat veřejný pořádek a dopravu. V průběhu večera se se mnou několikrát spojil městský tajemník Štěpán a naléhal na obnovení pořádku v centru. O podobném nátlaku se zmiňoval i řídící štáb. Nemohu ale potvrdit nějaký přímý Štěpánův povel k zákroku. Několikrát jsem telefonoval i soudruhu Jakešovi, a ten vždy potvrdil záměr nezasahovat.

Dotaz: „Kdo byl velitelem akce?“

Podplukovník Danišovič, náčelník městské správy Veřejné bezpečnosti.

Dotaz: „Mohl dát rozkaz k zásahu na vlastní pěst?“

Bez konzultace s politickým představitelem by se asi neodvážil.

Poznámka: Danišovič odjel hned po 17. listopadu na dovolenou.

podplukovník JUDr. Michal Danišovič

náčelník městské správy Veřejné bezpečnosti

Očekávali jsme, že případný nelegální průvod by směřoval ulicí Na Slupi přes Karlovo náměstí a Štěpánskou ulicí na Václavské náměstí, kde se měl na chvíli zastavit a

potom projít do Opletalovy ulice a ukončit manifestaci v parku před Hlavním nádražím. Nikdo ale neřekl, zda v takovém případě zasahovat, nebo ne, byl pouze pokyn nedovolit pochod do centra města.

Proto od samého začátku, jakmile jsem konzultoval celou situaci a postup s prvním zástupcem náčelníka SNB soudruhem Bytčánkem, jsem dal příkaz nenechat se vyprovokovat, zasahovat jenom tehdy, když dojde k fyzickému napadení příslušníka. Nic víc.

... (na Národní)... opakoval jsem svůj pokyn, aby se nezakročovalo, aby se příslušníci nenechali zbytečně vyprovokovat.

... Musíte si uvědomit, že naši příslušníci byli unaveni. Tyhle akce byly pomalu každý měsíc, do toho neustálé pohotovosti. Já jsem na poradách říkal, uvědomte si, že jednou někomu rupnou nervy a špatně to dopadne.

VZPOMÍNÁME

HODNĚ SMUTNÉ LOUČENÍ

Uvědomujeme si, jak naše stará parta postupně přenechává své aktivity generaci mladší. Občas se na semináři pozdravíme, také si přečteme v IL o tom, jak zdárně pokračují historické exkurze a výlety.

Až donedávna se jich účastnila také naše kolegyně a kamarádka Eva Gladkovová. Ovšem její mnohaletý podíl na organizaci historických seminářů a veškeré bohaté činnosti naší asociace byl mimořádný a obdivuhodný.

S Evou jsme se znali již řadu let – jako obvodní metodici D jsme se scházeli jednou měsíčně v kabinetě D hl.m. Prahy. Eva byla metodičkou Prahy 10; později tam vybudovala vynikající pedagogické středisko a učitelům nabízela užitečné a zajímavé programy. Každý měsíc jsme se se všemi metodiky scházeli v PÚP v Praze. Od poloviny 70. let jsme 1-2x ročně jezdili na dvoudenní semináře

organizované vedením PÚP v příjemné vile v Jevanech. Všech těchto akcí se účastnila také Eva; tam jsme se s několika kolegy sblížili a předávali si nejrůznější materiály a nápady pro výuku. Také jsme měli příležitost hospitovat v hodinách dalších metodiků. Od té doby vím, že hodnotit učitele lze jen podle jeho práce ve třídě. Na Evinu hodinu nezapomenu. Byla zajímavá a plná nápadů a aktivity žáků.

V roce 1990 jsme se se skupinou kolegů rozhodli požádat historiky (např. ty „maringotkové“) o přednášky na témata, která si vyžadovala nové hodnocení a informace. Pak

jsme vytvořili učitelský odbor HK a účastnili se jeho činnosti. Eva patřila od počátku mezi nejaktivnější členy, účastnila se schůzí výboru HK. Začali jsme organizovat historické přednášky ve školním klubu (Savarinu) na Příkopech. Ohlas u kolegů byl neobyčejný.

Když jsme v roce 1995 na výzvu Rady Evropy vytvořili učitelskou asociaci dějepisu, museli jsme řešit nové úkoly. Byl zvolen výbor – od té doby na mnoho let převzala Eva na svá bedra finanční záležitosti (šlo nejen o členské příspěvky, ale i dotace MŠMT). Vedla pokladnu, připravovala žádosti i vyúčtování dotací a zajištění všech finančních záležitostí. Bylo na ni stoprocentní spolehnutí a ač si nikdy na problémy nestěžovala, víme, že to byla (dobrovolnická) práce náročná.

Přátelské vztahy panovaly mezi členy výboru na schůzkách i na různých jiných aktivitách – vycházkách, výletech, exkurzích, návštěvách památek aj. Vyústily v letech 1995-2001 ve velmi náročné práci pro Kartografii. V té době jsme byli jejím vedením požádáni o zpracování dějepisných atlasů pro základní školy (Pravěk-Starověk, Středověk, Novověk I, Novověk II a Dějiny 20. století). Vytvořily jsme čtyřčlenný tým, který se pravidelně scházel v báječné atmosféře a s radostí na přípravě podkladů pro mapy; Každý z členů naší skupiny přinášel nové nápady. Eva se podílela na jejich vzniku mimořádně aktivně, přicházela s mnoha důležitými podklady pro tematické dvojstrany i metodické zpracování. Atlasy vyšly postupně (každý rok jeden; jen poslední se pozdržel kvůli doložkám) v mnohatisícových nákladech. Slouží už víc než dvacet let na většině škol (i gymnáziích). A tak Evino jméno v titulu ji bude připomínat asi ještě dlouho.

Učitelská práce nezanechává po sobě nějaké velké stopy – někdy vzpomínky žáků nebo uznání po letech. Možná si Evino jméno připomenou i učitelé dějepisu z Prahy 10, pro které několik let jako obvodní metodička připravovala nejrůznější školení a akce – s využíváním didaktické techniky, historickými přednáškami i exkurzemi.

Bohužel nové vedení Prahy 10 v 90. letech pedagogické středisko zrušilo, přeborné vybavení (knihovna, didaktická technika) bylo rozchváčeno nebo odvezeno do sběru. Eva pak pracovala na školním odboru Úřadu městské části Praha 10. I tam byla jistě platnou silou. Bohužel novými ministerskými pokyny a nezájmem o kvalitu výuky nebyly zkušenosti nejen Evy, ale i mnoha dalších vynikajících učitelů dějepisu náležitě zúročeny.

Věděly jsme, že se Evin zdravotní stav zhoršuje, po domluvě s její dcerou, která o ni pečovala, jsme Evu 3. 11. s Ilonou Pařízkovou a Janou Doušovou navštívily. Byla velmi slabá, mluvila tichounce, ale viděly jsme, že ji těší, že jsme za ní přišly. Dcera nám pak volala, že maminka zemřela 7. 11. Byly jsme rády, že jsme se s ní doma rozloučily. S Janou a Katkou jsme zavzpomínaly ve strašnickém krematoriu, kam jsme poslaly kytici s pozdravem od přátel z ASUDu.

Co napsat závěrem? Musíme se smířovat s tím, že naši vrstevníci postupně odcházejí a budou nám chybět. Snad alespoň útěcha, že Eva v těžké nemoci moc ani dlouho netrpěla. Ztratily jsme báječnou kamarádku, se kterou jsme sdílely své radosti i strasti více než čtyřicet let. Prolistujeme fotografická alba a připomeneme si některé pěkné chvíle. A jak to bývá, podvědomě se občas nějaká myšlenka utrhne a nepovšimne si, že Eva už není mezi námi. Máme na co vzpomínat.

Helena Mandelová

INFORMACE NA ROK 2020

XLVII. VZDĚLÁVACÍ SEMINÁŘ

se uskuteční v sobotu **18. dubna 2020**

v tradičních prostorách Národního pedagogického muzea J. A. Komenského,
program bude upřesněn, sledujte na facebooku.

Na podzim chystáme seminář ke 400. výročí bitvy na Bílé hoře,
spolupracujeme se sestrami benediktinkami
a pokud vše dobře dopadne, sejdem se v areálu poutního místa
u kostela Panny Marie Vítězné na kraji obce Bílá Hora.

V rámci dotace MŠMT na rok 2019 obdrží členové ASUD spolu s těmito
Informačními listy i metodický sborník *Naše stopa*,
který bude ve formátu *pdf* volně ke stažení na našich stránkách.
Děkujeme všem přispěvovatelům!

INFORMAČNÍ LIST Č. 49 vydal ASUD v prosinci 2019

Informační listy číslo 49 za druhé pololetí roku 2019 vyšly v rámci Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2018, č.j. MSMT-35321/2018-3 na rok 2019 pod evidenčním číslem 35321/2018.

Redakční uzávěrka prosinec 2019.

Neprošlo jazykovou kontrolou.

Redakční rada: Výbor ASUD. Redakce a přepis Pavel Martinovský.

Nepodepsané příspěvky – Pavel Martinovský.

Zaslané příspěvky nejsou jazykově upravovány.

K výtvarnému doplnění IL 49 byla využita běžná loga, fotografie o akcích a další činnosti ASUD, M. Boldišová, M. Kalčíková, pMa a z internetu.

Kontaktní adresa: ASUD, Vratislavova 13, 128 00 Praha 2

E-mail: asudcr@seznam.cz ,

Číslo konta **19261573 99/ 0800** Internet: www.asud.cz

Pokladník: Kateřina Dražanová

Informační listy jsou také volně ke stažení (kopírování) na stránkách ASUD.

*K článku o Bělorusku – nahoře: muzeum ve sklepě, to české školy nemívají...
Na poslední straně – mapa z učebnice dějepisu v Bělorusku a náš dějepisný atlas
K obrázku dole: památník v místech bývalého minského ghetta.*

- Лічбамі на карце пазначаны:
1 Каралеўства Навара	6 Герцагства Мілан	12 Мазавецкія княствы
2 Фландрыя	7 Папская дзяржава	13 Тэўтонскі ордэн
3 Уладанні герцагаў Бургундскіх	8 Неаполітанскае каралеўства	14 Ліўонскі ордэн
4 Швейцарскі саюз	9 Чарнагорыя	15 Пскоўская зямля
5 Герцагства Савоя	10 Каралеўства Чэхія	16 Вялікае княства Рязанскае
11 Каралеўства Польшча		

1. EVROPA KOLEM ROKU 1500

